

OMAPÄRANE PAIK OTEPÄÄL

Juba aasta on saanud kiriku kõrvale ehitatud kividest labürindis patareisid laadimas käia. Lk 4

MUSTLASPARUNESS VÄÄRTUSTAB JUURI

Teise maailmasõja aegse Saksa okupatsiooni ajal rängalt kannatanud rahva liige räägib juurtest ja võsudest, elust ja surmast. Lk 6-7

TÄNAPÄEVA TEADLANE EI PEA ENAM SEENI TUNDMA

Tänavune rikkalik seeneaasta on metsa toonud hulgaliselt seenekaugeid inimesi. Mükolooge rohke saagikus sagedamini metsa pole meelitanud, sest seeneteadus ei tähenda tingimata seenelembust. Lk 3

Valgamaalane

laupäev, 20. september 2014 • nr 108 • hind 0,90 € • www.valgamaalane.ee

**ANNA
VIHJE**
tel 766 3888
vihje@valgamaalane.ee

Puka ja vene kooli lõpetajad üllatasid oma tulemustega

REIN SÄINAS
rein.sainas@ajaleht.ee

Uuendused riigieksamite korralduses tegid koolide pingereas omajagu korrektiive. Valgamaal on enim rahuloluks põhjust aga Puka keskkoolil.

Neljapäeval avaldati eksamitulemused kolmes aines: eesti keeles, matemaatikas ja võõrkeeles. Kuigi pidevalt koolide pingerea tipus olnud Tartu ning Tallinna eliitkoolid näitasid ka seekord häid tulemusi ja vallutasid esikümnekohti, on parimate sekka kerkinud ka mitu pisemat maakooli.

Pingeridade segilõõmisele aitasid kaasa muutused eksamite korralduses, eelkõige matemaatika osas. Esimest aastat oli see eksam kohustuslik. Valida sai ainult, kas teha kitsama või laiema programmi matemaatika eksamit. Võõrkeelte eksamil ei arvestatud aga tulemust punktide, vaid rahvusvahelise keeletaseme järgi. Traditsiooniliselt oli menukaim inglise keele eksam.

Jõudis Eestis esikümnesse

Peale matemaatika ja võõrkeele tuli õpilastel sooritada riigieksam eesti keeles või eesti keele kui teise keele eksam. Eesti keele eksamil näitasid väga häid tulemusi Puka keskkooli noored. Keskmise kogutud 75 punktiga oli Puka kool riigis üheksas. Vabariigi keskmist punktisummat ületas maakonna koolidest 65,2 punktiga veel ka Tsirguliina keskkool. Eesti keskmine oli 62,0 punkti.

Puka keskkooli eesti keele õpetaja Tiit Venski sõnul töid hea tulemuse eksamil ikka tublid ja töökad õpilased ise.

«Eks sai siis kõik õigesti tehtud. Tugevust näitabki, kui tugev on kõige nõrgem lüli. Kooli eesti keele eksami nõrgem tulemus ületas vabariigi keskmist. See juba näitab, et hariduspoliitika eksib, väites, et väikeses maakoolis ei saa tasemel haridust. Saab ikka küll. Koostöö õpilaste ja õpetajate vahel on oluline,» võttis emakeeleõpetaja tulemuse kokku.

Valga vene gümnaasium võib sellel aastal rõõmu tunda eesti keele kui teise keele riigieksami tulemuste üle. Vabariigi keskmist tulemust ületati päris jõudsalt. FOTO: ARVO MEEKS

RIIGIEKSAMID

Riigieksamite keskmine punktisumma üle vabariigi

Eesti keel	62,0
Eesti keel võõrkeelena	58,6
Kitsas matemaatika	30,2
Laiem matemaatika	54,0

Valgamaa koolide keskmised punktisummad riigieksamil

	eesti keel	matem lai	matem kitsas	eesti keel võõrkeelena
Otepää g	60,7	47,2	31,9	
Puka kk	75,0	***	***	
Tsirguliina kk	65,2	28,6	32,0	
Tõrva g	59,9	34,8	***	
Valga g	57,9	27,2	37,0	
Valga vene g	30,5	7,6	***	82,5

*** Kuna statistikast kajastuvad vaid eksamid, mida sooritas konkreetsetes koolis vähemalt viis õpilast, on osa lahtreid tühjad.

Allikas: SA Innove

Valga gümnaasiumi õppejuhi Rudo Lillelehe sõnul õpetatakse neid, kes õppima tulevad. Tingimused on aga tihti paremad kui motivatsioon õppida.

«Oma mõju avaldas õpilaste, eriti nõrgemate võimete ja kehva enesekontrolliga laste tulemustele, et laia matemaatika õpetamise sisuliselt liitklassi tingimustes. Lisaks pidime esimese kooliaasta järel vahetama õpetajat, kuna ta lahkus põhikooli teise kooli,» võttis õppejuht kokku kehva tulemuse laiem matemaatika eksamil.

Lillelehe teatel on Valga gümnaasium eesmärgiks seadnud eluga hakkamasaavate inimeste ettevalmistamise, mitte iga hinna eest riigieksamiteks treenimise.

Edu ja ebaedu käsikäes

Kui kitsa matemaatika eksami keskmist tulemust 30,2 ületas enamik maakonna koole, siis keh-

va tulemust näitas Valga vene gümnaasium, saades tulemuseks 7,6 punkti.

Valga vene gümnaasiumi direktori Marina Krotova sõnul võiks nende üheks ebaõnnestumiseks lugeda matemaatika õpet eesti keeles. «Lisaks matemaatika le ei saa rahul olla ka inglise keelega. Inglise keelega on meil üldse suured probleemid. Väga raske on leida õpetajat ning võrreldes eestikeelse õppega koolidega on meil tunde samuti vähem.»

Vastukaaluna saavutas vene gümnaasium väga hea tulemuse eesti keele kui võõrkeele eksamil, saades 82,5 punkti, kui vabariigi keskmine oli 58,6 punkti. «Eesti keele hea tulemuse töid keelekümblusklassid. Paljud tunnid on eesti keeles ja õpilased võtavad aktiivselt osa maakonna ettevõtmistest, kus suhtlevad eesti keeles. See aitab tublisti kaasa,» rääkis direktor.

Minister tutvus Valgamaaga

Sotsiaalkaitseminister **HELMEN KÜTT** (pildil) viibis eile visiidil Valgamaal. Selle käigus külastas ta mitut maakonna tähtsat sotsiaalobjekti ning pani Valgas nurgakivi Valga asenduskodu paarisperemajale Jaama puisteel.

Otepää valla kodulehe andmetel külastas minister vallavolikogu liikmete Karl Mõtsa, Marika Eini ja Teet Reedi organiseerimisel Otepää tervisekeskust ning tutvus kohalike arengute ja probleemidega.

Seejärel leidis l.u.m.i kohvikus aset kohtumine ja vestlusring ministriga, kuhu olid oodatud kõik Otepää elanikud. Vestlusringis tutvustas minister oma valdkonna arenguplaane.

Nagu kinnitas Valgamaalasele ministri nõunik Marge Kannel, külastas minister ka Hellenurmes asuvat Lõuna-Eesti hooldekust.

Ministri visiidi teipheteks kujunes aga osalemine nurgakivi asetamisel Valga asenduskodu paarisperemajale. Maja rajatakse Šveitsi-Eesti koostööprogrammi toel ning hoone saab valmis 2015. aasta mais.

Sotsiaalministeerium alustas lastesõbralike peremajade ehitamisega 2004. aastal. Täna on valminud peremajad Pärnus, Vinnis, Viljandis, Narva-Jõesuus, Haapsalus, Tartus, Elvas, Kuresaare ja Juurus. Lisaks Valgale valmivad majad ka veel Narvas ja Põlvamaal.

2015. aasta jooksul saavad sotsiaalministeeriumil reorganiseeritud kõik riigile kuuluvad asenduskodud. Projekti kogumaksumus on umbes 15 miljonit eurot, mille rahastus tuleb Euroopa regionaalarengu fondist ja Šveitsi fondist, riigi omaosalus on 15%. (VM)

FOTO: ARVO MEEKS

ILM TÄNA

Vähese pilvisusega sajuta ilm. Puhub lõuna-kaare tuul 2–6, saarte rannikul puhanguti 9 m/s. Õhutemperatuur on 16..20°C.

P ÖÖSEL
+7...+7

PÄEVAL
+17...+18

E ÖÖSEL
+7...+8

PÄEVAL
+16...+17

T ÖÖSEL
+3...+4

PÄEVAL
+13...+14

Õpetaja Kanadast peab elu Eestis värskendavaks

CAROL TUTK
caroltutk@ajaleht.ee

Sellest õppeaastast leiab Valgamaa kutseõppekeskuse õpetajate ridadest ühe hoopiski Kanadast pärit meesterahva. See on Maxood Baccus, kes eelistab, et teda kutsutakse Max Bacchuseks.

Olete Kanadast, aga kust täpsemalt?

«Tulen Torontost. Pole küll seal sündinud, aga suurema aja oma elust olen seal elanud. Sündisin Lõuna-Ameerikas väikeses riigis nimega Guyana. Seal kasvasin ka üles ning Torontosse kolisin, et ülikooli minna.»

Kas oli hirmus kolida soojust kliimast jahedamasse?

«Kui alguses Kanadasse kolisin, oli see mulle suur šokk – eriti kuna vahetasin elukohta talvel. Kui aus olla, siis tahtsin koju tagasi minna. Tulin nii ilusast sooja kliimaga kohast, kus kõik oli roheline, igal pool olid puud. Alguses oli tõesti raske, hoopis teine keskkond. Kergemaks tegi olukorra, et mu õde ja kaks venda juba elasid Kanadas. Nad toetasid mind. Nüüd olen juba ammu selle kliimaga harjunud.»

Miks otsustasite Eestisse tulla?

«Kui aus olla, siis lihtsalt tahtsin proovida. Mul oli võimalus õpetada Euroopa riigis ning kuna olen seda tahtnud alati teha, otsustasin võimalust kasutada. Kuna õpetan inglise keelt, arvasin, et oleksin siin abiks.»

Kas olete varem ka meie riiki külastanud?

«Ei, olen siin esimest korda. Varem olen külastanud küll Euroopat, käinud näiteks Prantsusmaal ja Inglismaal.»

Mida teadsite Eestist enne, kui siia tulite?

«Tegelikult on mul paar sõpra siin. Olen õppinud palju Eesti kohta. Tean, et Eesti on osa Balti riikidest ja saite Venemaast vabaks 1989. aastal ning nüüd on siin demokraatia. Siin on põhiliselt kolm erinevat keelt, mida räägitakse: eesti, vene ja inglise. Eks neid teadmisi on ikka kogunenud.»

Kuidas teile siin meeldib?

«See on hea küsimus. Ma veel üritan sellest aru saada. Raske on öelda õiget vastust kõigest peale kolme nädalat. Siin ei ole halb, aga on palju asju, mis on erinevad Kanadast. Näiteks ei ole inimesed siin nii sõbralikud nagu minu kodumaal. Võõrad inimesed tänaval ei tereta ega soovi ilusat hommikut.»

Mis on suurim erinevus Eesti ja Kanada vahel?

«Keel, loomulikult. (Naerab.) Tegelikult on palju erinevusi. Eestis pole inimesed nii jõukad nagu Kanadas. Inimesed ei sõida nii suurte autodega ega ela nii suurtes majades. Loomulikult on erandeid, linnades eriti. Linnad ei ole nii ülerahvastatud nagu minu kodumaal. See on väskendav. Sealsetes linnades näed inimesi mitmest eri rassist ja põhimõtteliselt igast riigist, Lõuna-Eestis aga põhiliselt lätlast ja venelasi.»

Milliseid linnasid Eestis veel külastanud olete?

«Olen käinud Tallinnas ning Tartus.»

Mida nendest paikadest arvate?

«Ma armastan Tallinnat. See on väga ilus linn. Tartu on samuti ilus, eriti kesklinn. See pole küll nii suur nagu Tallinn, aga siiski. Seal on nii ilusad restoranid ja kohvikud.»

Kauaks kavatsete siia jääda?

«Mu leping kestab üheksa kuud. Sooviksin loomulikult selleks ajaks jääda, aga iial ei tea, mis juhtuda võib. Äkki mind ei taheta siia nii kauaks või mina ei taha siia jääda. Aga olen siin ja pühendunud sellele, mida teen.»

Kas kavatsete pärast seda veel kunagi Eestit külastada?

«Miks mitte? Jah. Ma näen, et saaksin siin veel palju asju teha. Kes teab, äkki tulen tagasi.»

Kanadast tulnud Max Bacchuse arvates ei ole Eesti inimesed nii sõbralikud nagu tema kodumaal.

FOTO: ARVO MEEKS

Kas on raske suhelda siinsete õpilastega?

«Jah, üsna. Vahepeal on see päris keeruline. Sõltub sellest, millisel tasemel õpilase keeleoskus on. Kui nad oskavad hästi inglise keelt, on nendega kerge suhelda, aga kui keeleoskus on napp, lähed raskemaks.»

Kuidas kolleegidega läbi saate?

«Loodan, et saan nendega hästi läbi. Muidugi on meil erimeelsusi, aga inimesed on siin vastutulelikud ning käituvad professionaalselt.»

Mida oma vaba ajaga peale hakkate?

«Nädalavahetusei lähen Tartusse näiteks. Ma ei taha lihtsalt ühe koha peal istuda. Pean ausalt tunnistama, et Valgas ei ole suurt midagi teha. See on muidugi iseenesest ilus ja väike linn, aga mul ei ole ei autot ega elu siin. Teistel on siin pere ja kodu, nendele on kindlasti kõik see teistmoodi. Minul aga hakkab üsna igav.»

Mida teete Tartus tavaliselt?

«Külasthan oma sõpru. Käime palju väljas. Mulle näidatakse linna, käime õhtust söömas. Vahepeal hoopiski valmistan mina neile midagi. Mul on nendega tore. Nad on minu vastu head.»

Valgas ei ole te veel sõpru leidnud?

«Paljud õpilased tahavad minuga sõbrad olla. Mul ei ole selle vastu midagi. Mul on nende telefoninumbri. Vahel käin nendega koos poes. Arvan, et selles pole midagi halba.»

Kas tunnete igatsust oma kodu järele?

«Muidugi igatsen. Igatsen palju väikseid asju. Väga igatsen oma poega näha. Tunnen puudust oma autost ja sellega sõitmisest. Suurt linna ei igatse taga. Arvan, et peale Eestis käiku ma enam kuhugi õpetama ei lähe. Olen jõudnud elus sellisesse punkti, kus sooviksin pensionile jääda.»

On teil mingid plaanid ka pensionipõlve veetmiseks?

«Olen mõelnud, et kolin kuskile, kus on soojem. Näiteks Floridasse, Arizonasse või Californiasse.»

Kas reisite palju?

«Mulle meeldiks rohkem reisida. Olen Ameerikas väga palju reisinud, Euroopas olen ka ringi vaadanud. Sooviksin Euroopas veel rohkem ringi sõita, aga see on üsna kallis.»

Kaua üldse õpetajaametit pidanud olete?

«Täiskohaga viis aastat. Enne olen pidanud teisi ameteid. Kaudselt olen õpetajaametit proovinud. Olen mitmeid aastaid töötanud treenerina.»

Miks teile õpetaja olla meeldib?

«Mulle meeldib midagi tagasi anda. Tahan õpilasi aidata, et nad oskaksid teha oma eluga midagi. Paljudel noortel üle maailma on probleeme. Nad joovad, suitsetavad, tarvivad narkootikume, ei käi koolis. Nad vajavad inimesi, kes suunaksid neid tagasi hariduse juurde. Seda ma üritangi.»

On teil plaanis eesti keelt ka õppida siin olles? Teate juba praegu mõnd sõna?

«Tean tõesti. Arvan aga, et keele õppimiseks mul aega ei jää. Õpetajaamet on üsna kiire. Isegi kui tunde pole palju, peab neid ette valmistama ning töid parandama.»

Mida meie keelest arvate?

«Arvan, et see on väga imeline keel, kuigi seda on väga raske õppida. Kui sõnaraamatut vaatan, siis häälitus tundub juba meeletult raske.»

Kuidas kirjeldaksite eestlasti, kui saaksite kasutada ainult üht sõna?

«Hmm... Huvitavad inimesed. Seda sõna saab kasutada paljude inimeste puhul. Kui lähen näiteks Indiasse või Hiinasse, võin ka öelda, et inimesed on huvitavad. Inimesed lihtsalt on huvitavad.»

NÄDALA SÜNDMUS

Nädala sündmus on ehitustööde lõppemine Sangaste tervisemajas. 12 toale lisandus kolm ühe- ja kolm kahekojalist tuba ehk siis üheksa kohta. Kokku on majas nüüd kohti 33 inimesele.

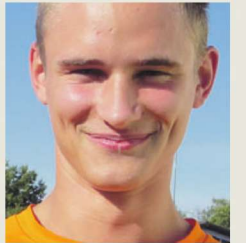

FOTO: ARVO MEEKS

KÜSITLUS

Kas Valgamaa on turistide jaoks atraktiivne? Ja kui, siis miks?

KAIDAR KINGO, sõdur

«Kui mingid suuremad üritused toimuvad või võõraid esinejaid tuleb siia. Näiteks Pühajärve jaanitule ajal kindlasti liigub rahvast palju rohkem, aga muidu arvan, et mitte. Siin on üsna vähe teha. Mingid vanemad hooned või lossid ehk toovad võõraid siia uudistama. Sangaste loss ja Taagepera loss on omamoodi vaatamisväärsused. Ma ise enam ei ole nii palju Valgamaal ka, et öelda.»

ANDRY TUTK, ehitaja

«Siin on teed nii halvad, keegi ei taha siia tulla. (Naerab.) Ma arvan, et kõige atraktiivsem pole. Talvel kindlasti on rohkem turiste siin, Otepääl ja selle lähiumbruses eriti. Maastik on Valgamaal üsna ilus. Hästi palju inimesi käib ju Kuutsemäel ka talvel ja siis ööbitakse paljudes puhkemajades Otepääl lähedal. Valga näiteks muudab minule atraktiivseks Kaitseliit. Muidu väga kunagi siia asja poleks.»

SIRJE AAVISTE, abiõpetaja

«Jah, niivõrd kui võrd ikka. Ei oskagi nii öelda. Tean näiteks, et mõned välismaalased käivad Valga turismiinfopunktist käsitöömeeneid ostmas. Meil neid ilusaid kohti siin ikka jagub. Maastik on üsna ilus, Otepääl kandis eriti.»

HELLE AAVIK, pensionär

«On, kindlasti. Maal eriti. Suvel olid siin lapsed laagris, minu õetütar oli seal kasvataja. Ma sõitsin mööda ja nägin, et nii ilus koht oli seal Hummu-li kandis. Muidugi Sangaste loss on üks ilusamaid kohti siin Valgamaal. Lugesin hiljuti lehest, et seal avati veel talveaed ka. Tõesti on seal nii ilusaks kõik tehtud. Tõrva linn ja selle ümbrus on ka omaette vaatamisväärsus, minu arvates. Nii ilus linn ja ümber on ka kõik korda tehtud.»

Valgamaalane

Vabaduse 38, Valga 68204.
ajaleht@valgamaalane.ee, www.valgamaalane.ee

ANNA VIHJE:
vihje@valgamaalane.ee, tel 766 3888.
Kuulutuste ja reklaami vastuvõtt toimetuses
E-R kl 9-17.

Sekretär/klienditeenindaja Tiina Saarom
tel 766 1960, faks 766 1961 kuulutus@valgamaalane.ee.

Peatoimetaja Sirli Homuha, tel 766 1962.
Tegevtoimetaja Jaan Rapp, tel 766 1976.
Reporterid: Marge Väikenurm, Sirje Lemmik,
Rein Säinas, Carol Tutk ja Henri Kõiv.
Fotograaf Arvo Meeks.
Keeletoimetaja Aime Höbejõgi.
Küljendaja Jüri Rüsälainen.
Reklaamitoimetuse peaspetsialist Ainar Tamm,
tel 766 1978, ainar.tamm@ajaleht.ee.
müügispetsialist Viktoria Täht,
tel 766 1977, viktorija.taht@ajaleht.ee

Ajalehe tellimine tel 766 1960.
Ajaleht ilmub kolm korda nädalas:
teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval.
Kuutellimus eraisikule 6,95 €, juriidilisele isikule 7,95 € indeks 69849.
Trükk: AS Kroonpress, Tartu.
Väljaandja AS Ühinenud Ajalehed.
Juriidiline aadress:
Gildi 1, Tartu 51007, reg nr 11499445,
KM reg nr EE101256889, a/a 221041728667, Swedbank,
e-post: ajaleht@ajaleht.ee, arvete e-post: arved@ajaleht.ee

Finantsjuht Pilvi Sume,
tel 447 7099, pilvi.sume@ajaleht.ee.
Toimetusi ei tagasta ega retsenseeri kirju ja kaastöid ning jätab endale õiguse neid toimetada ja lühendada. Autori aadressi ja isikukoodita kaastöid ei honoreeri. Toimetusi ei vastuta kuulutuste ja reklaami sisu ning õigekirja eest. Kõik ajalehes avaldatud artiklid ja fotod on autoriõigusega kaitstud teosed, mille reprodutseerimine, levitamine ning edastamine mis tahes kujul on ilma AS Ühinenud Ajalehed kirjaliku nõusolekuta keelatud. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse, pn@eall.ee või tel 646 3363.

Eelmisel kevadel andis Valga linnapea Kalev Härk laureaati Kärt Hellemaale Gailiti novelliauhinna üle päeval, mil Valgas peatus Priima Vista kirjandusfestival. Tänavu on auhinna üleandmine seotud raamatukogu juubeliga. FOTO: ARVO MEEKS

Neljas Nipernaadi läheb Valgast ilma rändama

JAAAN RAPP
jaan.rapp@ajaleht.ee

Kevadel leiab Valgas taas omaniku August Gailiti nimeline novelliauhind. Tunnustus on tekitanud vastakaid arvamusi.

Novelliauhind leiab omaniku juba neljandat korda. See määratakse eesti autorile kõige gailitlikuma novelli eest, kus on kas fantaasiarikust, seiklushimulisi ja romantilisi tegelasi, maaliline kujutamisaad või on novellil liüriline alatoon.

Ettevõtmise eestvedaja, Valga keskraamatukogu direktor Endla Schasmin loodab, et novelliauhind ja Sade pargis asetsev Nipernaadi kuju aitavad üha paremini teadvustada Gailiti seot

tust Valgamaaga. Praegu tema kogemuste põhjal paljudel veel seda seost ei teki. Ometi on Gailiti Valgamaal sündinud ja Valgas koolis käinud.

Raamatukogu direktor usub, et ehk parandaks olukorda see, kui Nipernaadi kuju saaks olulise rolli mõne linnas aset leidnud sündmusega seoses. Seni seda leida pole suudetud.

Nipernaadi maine pole plekitu

Nii Schasmin kui ka keskraamatukogu nõukogu liige Kaie Põldsaar on kohanud suhtumist, et auhinna sedavõrd tihe sidumine Gailiti tuntuima kangelase Nipernaadiga võib linna mainele pigem halvasti mõjuda. «Räägitakse sellest, kui liiderlik mees ta oli. Samal ajal jäetakse kas teadmatuses või mõistmatuses kahe silma vahele asjaolu, et ühtlasi oli Nipernaadi võrratu hin-

getohter,» oli Põldsaar suisa õnetu.

Valga linnavalitsuse haridus- ja kultuuriameti kultuurinõunik Merce Mäe kinnitas aga, et linnajuhid ennast taolisest suhtumisest segada ei lase. Seda, et Valgal on oma kirjandusauhind, tuleb tema sõnul kindlasti auasjaks pidada.

Eelmised Gailiti novelliauhinna konkursid on Endla Schasmini hinnangul korda läinud. «Alati on väike hirm sees, sest ega gailitlikult helgeid novelle tänapäeva eesti kirjanduses väga ei kohta – pigem kipuvad need üsna sünged olema. Seni ongi nii olnud, et esialgu laekub ettepanekuid kandidaatide kohta üpris visalt, aga lõpuks saame kokku ikka täitsa korraliku valiku.»

Eelmisel korral pälvis auhinna Kärt Hellerma novelli «Mängumeri eest». 2011. aastal võitis selle Mehis Heinsaar novelliga «Kui

Herman õitseb». Esimene Gailiti auhind anti välja 2009. aastal, selle pälvis Valdur Mikita novelli «Jäneskapsa teoreem» eest.

Kirjandushuvilised lugema

Sel aastal auhinnatakse 2013. või 2014. aastal esmatrükis ilmunud novelli. Juba praegu võivad kirjandushuvilised iga sellel perioodil ilmunud ning gailitlikuna tunduva novelli pealkirja, autori ning kogu, kus novell ilmus, meelde jätta. Nii saab kohe, kui kandidaatide esitamine lahti läheb, oma lemmikust Valga keskraamatukogule teada anda. Esitatud kandidaatide seast teeb valiku viieliikmeline žürii.

Auhinda annavad välja Valga linnavalitsus ja Valga keskraamatukogu. Seekord muudab selle üleandmise aga eriliseks asjaolu, et see on seotud Valga keskraamatukogu 150. tegevusaasta tähistamisega.

TABATUD HETK

Mõni võitleb tuuleveskite, teine tontidega, mõni elab end paraku välja infotahvli peal. Tugevad matsud on pihta saanud kaart Pedeli ranna ja Tartu tänava vahelises parklas. FOTO: ARVO MEEKS

1246

sündi registreeriti siseministeeriumi rahvastiku toimingute osakonna andmeil augustis Eesti perekonnaseisuasutustes kokku. Poisse sündis 637 ja tüdrukuid 609. Kaksikuid registreeriti 23 paari, neist 12 paari poisse, 5 tüdrukuid ja 6 segapaari. Valgamaal registreeriti 30 lapse sünd. (VM)

Valgas võistlesid vigurvändad

Neljapäeval olid maakonna koolide lapsed kutsutud Valga liikluslinnakusse jalgratta vigursõidu võistlusele «Vigurvänt 2014».

Kuigi ilm oli sügiseselt soe ja päikesepaisteline, kogunesid liikluslinnakusse ainult viie kooli võistkonnad. Enne veel, kui hakati loosima, kes läheb teste lahendama ja kes sõitma hakkavad, käidi koos noorsoopolitseinik Linda Oksaga kogu võistlusrada läbi. Linnakusse olid maha märgitud üheksast elemendist koosnev rada ning aeglussõidu rada.

Stardist suunduti kõigepealt rajalauale. Laud edukalt läbitud, tuli edasi liikuda keti juurde. Kett ühendas kahte posti ning võistlejal tuli ühest otsast kinni hoides ümber posti ring teha, ilma et kett kordagi maad puudutaks. Seejärel ootas ees juba «kaheksa». Seda sõideti klotside vahel ning kui vahepeal jala maha panid või klotsidele otsa sõitsid, said kohe miinuspunkte.

Edasi liikudes tuli suunda näidata ehk siis rada vahetada ning stop-märgi ees peatuda.

Kõige rohkem ehk tekitas võistlejate seas hirmu järgmine element – kõikuv rajalaud. Selle läbimise järel ootas ees jällegi klotside vahel olev rada. Siis juba kaldtee ületamine, nii et mõlemad rattad ikka laua peal püsisid, ning slaalom. Aeg läks kinni siis, kui võistleja jõudis klotsidele, nani ja ratta seisma jättis. Ratas pidi ilusti torbikute vahele jääma ja ühtegi klotsi maha ajada ei võinud.

Kui üldiselt käis võistlus raja puhtalt läbimise peale ning ajavõtmine oli teisejärguline, siis ühe võistluselemendi läbimisel oli tähtis võimalikult pikk aeg. Selleks oli aeglussõit. Siin tuli tähistatud rada jalgrattaga läbida nii aeglaselt, kui vähegi võimalik. Samaaegselt lahendasid teised osalejad liiklusteste.

Kuni kokkuvõtteid tehti, said kõik osalejad suu magusaks teha imehea kringliga ning mahla peale rüübata. Parimaks võistkonnaks kuulutati Riidaja põhikool. Järgnesid Valga, Keeni ja Hummuli põhikool ning Valga vene gümnaasium. Auhinnalaualt said meene endale kõik «Vigurvänt 2014» võistlusel osalenud.

REIN SÄINAS

Linn valmistub muuseumi omanikuks saama

SIRJE LEMMIK
sirje.lemmik@ajaleht.ee

Uuest aastast hakkab Valga muuseum tegutsema küll linna alluvuses, ent saab edaspidi tuge riigieelarvest.

Linn peaks lõpetama muuseumi ülevõtmiseks vajalikud juriidilised toimingud 30. septembriks. Sisuliselt lõpetab muuseum tegevuse riigiasutuse 1. detsembrist, selgub kultuuriministeeriumi määruse eelnõu seletuskirjast.

Valga aselinnapea Lauri Drubinši kinnitusele on muuseumi ülevõtmine ajagraafikus. «Meie-poolsed dokumendid on valmis, kuid seoses linnavolikogu septembriistungiga lükkumisega 3. oktoobriks saame alles siis eelnõudega istungile minna.»

Küll kinnitas ta, et linn on valmis muuseumi 1. detsembrist üle võtma. «Valitsuse istungile läheb muuseumi tasuta võõrandamise eelnõu kohe pärast meie volikogu istungi otsust,» sõnas aselinnapea. Muuseumi direktori ametikoha täitmiseks kuulutab

UUENDUSED

Uue omandivormi saanud muuseumid:

- SA Narva Muuseum (asutajad riik ja Narva linn) lisaku Muuseum (kuulub lisaku vallale)
- SA Ajakeskus Wittenstein (asutaja Paide linn)
- SA Haapsalu ja Läänemaa Muuseumid (asutajad riik ja Haapsalu linn)
- SA Juuru ja Hageri Kihelkonna Muuseumid (asutajad Juuru ja Kohila vald)
- SA Eesti Vabadusmuuseum (asutaja riik)
- SA Eesti Tervishoiu Muuseum (asutajad riik ja Tallinna Tehnikaülikool)

Allikas: kultuuriministeerium

linnavalitsus avaliku konkursi välja peale munitsipaalmuuseumi asutamist.

Valga muuseumi puhul on ministeeriumi hinnangul tegemist piirkondlikult olulise kultuuriasutusega, mille puhul peaks otsustus- ja juhtimistasand olema kohapeal.

Seni riigimuuseumi kasutuses olnud kinnistu Vabaduse 8, millel asub endine Sade seltsimaja, on Valgale märgilise täht-

susega. Ka see antakse üle linnale ning muuseum jätkab seal tegevust. Riik tellis Pindi Kinnisvaramit ka ekspertiisihinnangu, mis fikseeris kinnistu väärtuse. 2. septembri seisuga oli see 150 000 eurot. Valga linn saab selle oma valdusse tasuta.

Kogu muuseumi vara, kogud ning kohustused antakse üle moodustatavale munitsipaalmuuseumile. Töölepingud, mis kehtivad detsembrini 2014, lä-

hevad üldreeglina 1. detsembrist 2014 üle munitsipaalmuuseumile. Vaid direktori asendaja tööleping lõpeb 1. jaanuarist 2015.

Ministeeriumi ja linna läbirääkimised muuseumi üleandmise üle algasid 2013. aasta aprillis. Tänavu 30. aprillil sõlmiti selle kohta hea tahte lepe. Riigiasutuse likvideerimiskomisjon alustab tööd 1. novembril ning lõpetab töö aasta lõpus.

Kultuuriministeerium toetab edaspidi munitsipaalmuuseumi tegevust riigieelarvest eraldatava toetuse kaudu. Seejuures lähtutakse riigieelarve võimalustest ning võetakse toetuse baasumaks praeguse riigimuuseumi 2014. aasta riigieelarveline toetus.

Ministeerium on 2012. aastast Eesti muuseumivõrgustikku korraldanud ning muutnud muuseumide juriidilist vormi, lähtudes seejuures muuseumide eripäradest ja kohalikest oludest. Riik on asutanud neli uut muuseumide sihtasutust ning kohalike omavalitsuste juhtida on antud kolm endist riigimuuseumi.

KÜSIMUS-VASTUS

Miks ärgitab tervisliku toitumise kampaania sööma iga päev vähemalt viis peotäit puu- ja köögivilju?

TAGLI PITSI, Tervise arengu instituudi toitumiseksper: «Puu- ja köögiviljadest saame vajalikke vitamiine, mineraalaineid ning vett, samuti kiudaineid. Kuid puu- ja köögiviljad sisaldavad ka rikkalikult fütotoitaineid, mis vähendavad riski haigestuda kroonilistesse tõbedesse, nagu näiteks südamehaigused ja vähk. Fütotoitained hakkavad aga haigusi ennetavat toimet avaldama alates viiest portsjonist puu- ja köögiviljadest päevas.

Viies portsjonist kolm võiksid olla köögivilja- ja kaks puuviljaportsjonid. Kõige lihtsam on kogus täis saada, kui see ära jagada päeva peale – midagi igasse toidukorda. Arvesse lähevad nii värsked kui keedetud, küpsetatud, hautatud viljad kas eraldi või mõne roa koostises. Samuti lähevad kirja konserveeritud ja kuivatatud viljad-marjad ning mahlad.

Tänu vee- ja kiudainetesisaldusele täidavad puu- ja köögiviljad hästi kõhtu, samas annab enamik neist vähe energiat, nad sisaldavad vähe rasvu ning neis ei ole üldse kolesterooli.»

HENRI KÕIV
henri.koiv@ajaleht.ee

Otepää maine hea energiaga kohana saab veel kord kinnitust. Juba aasta aega on need, kes sellesse usuvad, saanud kiriku kõrvale ehitatud kividest labürendis oma patareisid laadimas käia.

Üheteistralise ja mitmesajast kivist koosneva niinimetatud Chartresi labürendi ehitasid valmis kaks kanget Otepää vanadaami.

Üks neist, Kulla Võrno, käis kahe aasta jooksul hilja öösel metsadest ja kraavidest kive korjamas. «Suuremad kivid veeretasin kohale,» meenutab Võrno. Väidetavalt olid isegi korrakaitjad huvi tundnud, mida vanaproua kraavist otsib.

Laetud piirkond

Võrno soovis enda sõnul kasutada ära endise hiimäe pinnasest kiirgavat maaenergiat, mis muudab Otepää labürendi asupaigana erakordseks. «Õigesti asetatud kivid hakkavad tõmbama ülevalt kosmilist kiirgust, millele lisandub maaenergia.»

Tema väitel on energisamba nimi eksitav, jättes mulje, nagu kiirgaks energiat ainult üks väike koht. Tegelikult võib rääkida suuremast alast või väepaigast, mille ulatus kiriku kõrval on 20 × 20 meetrit. «Kui võtta Eestimaa kaart, hakkab kaardi kohal ka varras tiirlema. Siin oleks nagu laetud,» sõnab vanaproua.

Vardad, millest Võrno räägib, on tavalised pooleks väänatud sukkavardad, mille abil mõõdetakse

Labürendi looja Kulla Võrno mõõdab enne labürinti sisenemist varrastega ära energiataseme.

inimeste organite energiataset. Seda tehakse enne ja pärast labürendi läbimist, nii et tulemusi saab kohe mõõta.

29kordne energiakasv

Kui füüsikas ollakse harjunud energiat mõõtma džaulides, on esoteerikas mõõtühikuks hoopis meeter. Minu südame energia enne labürendi läbimist on varraste järgi närune meeter. Sellest andsid märku viltu keeranud vardad.

Protseduurireeglid on selgelt paigas: sisenemisele eelnevalt tuleb mõttes lausuda: «Olen terve. Minuga on kõik korras.» Kindlasti tuleb kõrvale panna mobiiltelefon, sest see takistab positiivse energiaga laadimist. Labürint on kokku 500 meetrit pikk ja selle läbimiseks kulub keskmiselt 15–20 minutit.

Tagasi alguspunkti jõudnuna tuleb lausuda: «Aitäh!»

Uued mõõtmistulemused annavad mu energiataseme kohta juba palju rõõmustavat teavet. Mõõdetud 29 meetrist energiat pidavat Võrno sõnutsi paariks nädalaks jaguma. Ravi ja profülaktika mõttes ongi tema sõnul labürinti soovitatav külastada kord nädalas või kord-kaks kuus.

Väidetavalt on see juba üsnagi populaarseks kujunenud. Tulevad nii kohalikud kui ka tallinlased, aga ka välismaalased. «Siin käivad sportlased, õpilased enne eksamit, rasedad ja müüjad pärast väsitavat tööpäeva,» kirjeldab Võrno «klientuur».

«Nagu Pühajärve spaal!»

Otepää elanikud Milvi, Laui ja Endel ütlevad, et külastavad labü-

rinti vähemalt kord nädalas. «Käime siin profülaktika mõttes. Energiat saab siit küll väga palju,» märgib Milvi. Tervisega kolmikul otseselt probleeme pole. Milvil olevat ühel päeval mõõdetud energiat hekini välja, see on umbes 25 meetrit.

Lauli sõnutsi hakkasid nad labürinti külastama tänava kevadel, aga suvised askeldused aiamaal võtsid oma aja. «Nüüd on aiatööd tehtud ja saab hakata jälle tihedamini käima,» loodab Laui. Milvil olevat isegi sugulased Hiiumaalt uurinud, kus Otepää labürint täpsemalt paikneb.

79aastane Endel võrdleb väepaiga külastust Pühajärve spaas käimisega: «Lahkudes on väga mõnus enesetunne.» Eluaeg energiaettevõttes töötanud mees ütleb, et maaenergia on siiski midagi muud. Laui lisab omalt poolt, et labürinti pidi teravdaval mõjuma ka nende inimestele, kelle fotoga see läbitakse.

Kulla Võrno suurimaks muudaks hetkel on platsi hooldus. Trimmer läks suvel katki ja viimastel kordadel on ta pidanud seal vikatiga niitma. Nüüd anti naisele vallast lootust, et edaspidi võtab selle kohustuse enda õlule omavalitsus.

Samuti peaks labürint pimedaja saabudes saama korraliku valgustuse. Nii palju on vald Võrnot siiski abistanud, et platsile on kohale veetud killustik ja varsti peaksid valmima infoviidad kolmes keeles.

Homme tähistab väidetav väepaiga oma esimest aastapäeva, kui kulla tulevad tuntud esoteerikud Kalju Paldis, Aigar Säde, Igor Volke, šamaan Maila, reikimeister Tõnu Aru ja külaline Hongkongist.

Otepäälane Endel üritab kord nädalas labürendis kõndimas käia. Tema sõnul sarnaneb enesetunne pärast sellele, nagu oleks Pühajärve spaas veemassaaži saanud. FOTOD: HENRI KÕIV

Ole Sina järgmine

Tulevikutalent

Stipendiumifond

12 000 eurot

Ühiskondlik tegevus

Sport

OTSIME TAAS TALENTE!

Kui oled 5.-12. klassis käiv talendikas noor või tead kedagi, kes on, siis ütle meile ka!

Ootame kuni 10. oktoobrini 2014.

ANNETTE MILLER

Tartu Ülikooli keemiatudeng 2014. õppeaastast.

www.tulevikutalent.ee

Nuusutamist ja maitsmist tuleb mükoloogi töös ehk isegi rohkem ette kui vaatluse põhjal seeneliigi tuvastamist.

FOTOD: HENRI KÕIV

Mükoloog: tänapäeva seeneteadlane ei pea enam seeni tundma

HENRI KÕIV
henri.koiv@ajaleht.ee

Tänavune rikkalik seeneaasta on metsa toonud hulgaliselt seenekaugeid inimesi. Mükolooge rohke saagikus sagedamini metsa pole meelitanud, sest seeneteadus ei tähenda tingimata seenelembust.

Mükoloog Teele Jairus, kes on Palu metsas meie giidiks seenemaailma, ütleb, et leidub seeneteadlasi, kes üldse seeni ei söö. «Mina ikka vahel söön, aga järjest vähem,» nendib Jairus, keda on teinud ettevaatlikuks seeneretkedel inimeste korvidest leitud saak. «Mul võib olla kallutatud arvamus, aga üldiselt suhtun külas oles seente söömisesse skeptiliselt.»

Jairus lükkab ümber väite, nagu oleks mükoloogidel tavalisest inimesest lihtsam seenekorvi täita. «Hea seenekoha leidmine on õnneasi. Küll aga võib puude abil ennustada, mis liike võib metsast leida.» Rohkem kui viiest tuhandest seeneliigist, mida võib Eesti aladelt leida, oskab Jairus kindlalt ära tunda murdosa. «Paremad Eesti seenetundjad on sellised, kes mõne üksiku perekonnas tuvastamisel jäävad hätta,» usub Jairus.

Kõik meeled töötavad

Seejuures kasutavad mükoloogid seeneliikide määramisel kõikide meelte abi. Mõne seene puhul kuuluvad marjaks ära ninasõõrmed, teisel näen Jairust mekkimas seenekübarat, mille ta kohe välja sülitab. Võhikule sarnaneb seeneteadlase töömetoodika paljuski veini degusteerimisega.

Jairus märgib siiski, et päris kõike ta suhu ei topi. «Mina isiklikult kärbseseeni ei maitse. Mait-

Kõik pildil olevad lõngad on saanud oma värvi seente abil.

sen heinikut, pilvikut ja vahel harva ka riisikat,» kommenteerib naine, ulatades mulle maitsetestiks ühe pilviku. Küsin veel üle, kas see tuleb kohe välja sülitada. «Ma arvan, et sa ise soovid selle välja sülitada, sest see on üks kibedamaid pilvikuid, kirbe pilvik,» muigab Jairus. Tal on õigus – kibe maitse jääb suhu seeneretke lõpuni.

Kui seeneteadlase võib metsas ära tunda kirju korvi ja degusteerimiskatsete järgi, siis hariliku seenelise varustusest võib üha tihedamini leida seeneraamatu või mobiilirakenduse. Jairus soovib olla ettevaatlik: «Raamat tekitab eksiarmuse, nagu oleks Eestis

täpselt nii palju seeni, kui neid on seeneraamatu kaante vahel.» Jairuse töös pole ei raamatutest ega netirakendustest suurt kasu, sest neisse on kogutud liiga vähe liike.

Seened värvimiseks

«Mida vähem seeni tunda, seda lihtsam on neid eristada,» arvab Jairus. Ühelt poolt minnakse sellisel juhul alati kindla peale välja, teisalt võib metsa jääda hulganisti häid söögiseeni. «Inimesed ei julge näiteks kitsemampleid korjata, sest neil on sarnaselt mõningatele kärbseseentele rõngas. Ometi on tegu söödava seeneliigi-

Otepää gümnaasiumi õpilastel polnud seeneteatmikke tarviski. Elava teatmiku rolli täitis Teele Jairus suurepäraselt, jagades näpunäited, mis kõlbab süüa ja mis mitte.

ga, mida Valgamaa metsades leidub rohkelt,» märgib Jairus.

Tema meelest on tavaseenelistel mingi kogus seeneliike, mida neid on õpetanud korjama vane-mad.

Jairus ei usu, et tänavune seeneaasta kuidagi ebanormaalne oleks olnud: «Rohkete seentega aastaid tuleb aeg-ajalt ikka ette. Kuna pikalt oli kuiv ja järsku hakkas sadama, siis tulevad sel aastal kõik seened korraga.»

Septembri teine-kolmas nädal on mükoloogide jaoks ideaalne aeg Eestimaa metsades mütata, sest siis leidub puude all nii varaseid kui hiliseid seeneliike. Vi-

maste väidete kinnituseks nopib Jairus korvi ühe heiniku, mis peaks reeglina maa seest hiljem välja tulema.

Järgmisena ulatab Jairus mulle punakat tooni seene. «Verkjas vöödik,» kostub seletuseks. Hoolimata sellest, et tegu pole söögiseenega, hindab üks grupp seeneliisi seda seent väga kõrgelt. Need on lõngavärvijad. Jairus sorib pisut kotis ja võtab välja erinevat värvi lõngadest rõnga. Ta kinnitab, et lõngade toonimisel on kasutatud üksnes seeni.

«Seent eelkeedetakse potis umbes tund aega. Varem peitsitud lõng kastetakse märjaks ja aset-

takse jahtunud värvileende,» kirjeldab Jairus värvimisprotseduuri. Kui verkjas vöödik andis punast tooni, siis sinise saamiseks tuleb kasutada haisvat lehternakist, noorest juurepruunikust saab aga kollast, vanast pruunikamat tooni.

Kui Jairus metsas käib, on tal tavaliselt käes kaks korvi: ühte lähevad söögiseened, teise värvimiseks mõeldud seened. «Need viin sõbrannale,» täpsustab Jairus.

Seeneteadust tehakse laborites

Jairuse lemmikuteks on oranž kärbseseen ja erinevad limanutid. Esimene püüab pilku välimusega, teine oma maitsega. Ta näitab mulle ühte pisikest kitselimanutit, mille võib kohe pannile panna. «Enamik limanutte ongi pisikesed, pika jala ja väikese kübaraga.»

Koos meiega seeneretkel viibinud Jairus tuvastab Otepää gümnaasiumi õpilaste korvidest nii mürgi- kui söögiseeni. Seejuures ei pruugi mürgiseen kõigile inimestele sugugi ühesugust mõju avaldada, jõudes nii mõnegi korilase toidulauale.

On ka seeni, mille negatiivsed kõrvalmõjud ilmnevad alles koostöös teiste toimeainetega. Jairus leiab laste korvist ühe sellise, mille nimeks on nuijalg-lehtrik. «Õnneks teie ei peaks seepärast muret tundma, sest seda seent ei tohi koos alkoholiga tarbida. Väidetavalt läheb siis nina siniseks,» öpetab Jairus.

Jairuse väitel määratakse seente mürgisust keemiliste katsete tulemusena laboris. Üldse on mükoloogide tegevus kolinud metsast rohkem katuse alla, nii et liigi äratundmiseks läheb vaja mikroskoopi ja vastavat kirjan-dust. «Tänapäeva seeneteadlased ei pea enam seeni tundma, nad peavad oskama DNA-d eraldada,» tuleb Jairus lagedale küllaltki ootamatu avaldusega.

Mustlasparuness Bergitta Siiman peab tähtsaks oma juuri ja pere meelelaadi

Perekond Holdre piiripunkti trepil.

Vennad Prinnu ja Friedrich koos Reksiga – juba Valka majas.

Bergitta Siiman (Aleksander Saksil külas) – tegelikult mängib ta klaverit ja akordioni.

Valkas Pudrumäel elava Bergitta Siimani isa Friedrich oli mustlasparun ja ta ise – seega – mustlasparuness. Teise maailmasõja aegse Saksa okupatsiooni ajal rängalt kannatanud rahva liige räägib juurtest ja võsudest, elust ja surmast.

HANNO VALDMANN

Kui palju teate oma esivanematest?

«Tein ainult oma isaisa – vanaisa. Ta oli puhtalt Eesti mustlastest, vanaema samuti. Vanaisa Eduard Siiman oli vist sündinud Tartus. Vanaema nime ei mäleta. Neil oli kolm poega ja kaks tütar.

Vanaema suri noorelt. Ema rääkis, et matused olid väga võimsad, Tartust broneeriti matustele rong Elvasse – vanaema on maetud sinna.

Minu isa Friedrich sündis 1903. aastal Viljandis. Enne sõda ostis ta Rakveres ühe eestlase käest poolelioleva maja ja ehitas seda edasi. Seal oli tal pere, viis last. Ta töötas enne sõda kooperatiivis, viis oma hobusega puid.

Praegu on isa sugulastest teadaolevalt elus ainult Harri Mitrovski Põlvas. Harri oli ka laagris – ta oli noorekene siis... Ma ei tea, mis ta praegune nimi on, ta võitis uue. Mustlased varjasid end teiste nimedega. Näiteks minu isa oli Laiuse mustlase nimi, kui ta vangilaagrist põgenes.»

Isa põgenes Saksa ajal laagrist?

«Neid tapeti ju üle kahe tuhande Kalevi-Liival, lasti maha. Minu isa omaksed on kõik seal.

Neli last saadeti Harku lastelaagrisse. Vanem tütar oli 16aastane ja viidi koos oma emaga juba naistelaagrisse. Alguses olid Rakveres – vastu haiglat oli suur plats, seal asus laager. Pärast saadeti nad Kalevi-Liivale. Seal lasti nad kõik maha.

Isa oli esmalt Rakveres. Tartu terviklase oli piiratudsehh, sellest tehti vangilaager. Seal oli ta aastat, siis viidi Kloogale – käis Kunda tsemendivabrikus tööl.

Kui mustlased andsid teada, et pere ja õed-vennad on maha lastud – mustlaste telefoni pidi levib info kiiresti –, tuli järg ka tema kätte. Sakslane ütles isale ühel õhtul – isa oskas juba saksa keelt hästi, oli kaks ja pool aastat laagris olnud –, et noh, Siiman, sinu saun on valmis, homme lähed sauna. See tähendas mahalaskmisele, ning ta põgenes öösel vangilaagrist.»

Kuidas tal see õnnestus?

«Jumal teab, kuidas ta põgenes.»

Kas ta seda ei rääkinud?

«Ei, ma ei mäleta. Ta suri juba 35 aastat tagasi. Ikka jumala abiga põgenes sealt ära, eks keegi aitas. Jõudis Viljandini, varjas ennast kolm ööpäeva järves, hingas öökorraga – oli paiste läinud nagu palk. Sakslased käisid ikka ümberberrigi ja otsisid, jäljed ju olid.

Sealt ta sai kuidagi ära, hüppas Lätimaa poole liikuva rongi viimasele vagunile ja tuli vanaema, minu emaema poole. Vanaema elas Strenči rajoonis Eves. Isa abiellus seal pärast sõda minu emaga.»

Siin võeti kõik mustlased kinni. Kas Lätis ei võetud?

«Lätis oli samuti hirmus, mustlaste kogumist oli seal ka väga palju. Vanaema pandi ühes teistega talupidajate juurde tööle, ja sakslased käisid küsimas, kuidas mustlased töötavad. Taluperenaine oli väga hea tuttav Vana-Liilile, minu vanaemale, ja ütles, et kõik mustlased mul siin töötavad hästi.

Agas varjas end ikka, kuski jõe ääres. Seal püüdis kalu ja hoidis ennast, kuni kõik üle läks.»

Isa varjas ennast, kuni tulid Vene väed?

«Kui tuli Vene aeg, ta veel varjas, nii kartis kõike, elas üle – ja valedokumentid olid, Laiuse mustlase dokumentid. Keegi mustlastest aitas tal teha peale sõda. Ta kasutas Laiuse mustlase Vilep Induse nime.»

Paul Ariste «Mustlaste raamatu» järgi olidki Indused Laiuse mustlased.

«Rapla kandis on veel neid, nad on suuremat kasvu kui meie, tumedad. Isa surma järel käisin laatelad äritsemas, siis teised näitasid, et Laiuse omad. Neid on aga nii vähe jäänud – näppude peal võib üle lugeda. Me nendega ei lävi, nad ei oska enam mustlaskeeltki.»

Nad olid juba Eesti ajal eestistunud, rääkisid poolleidi eesti keelt.

«Ema rääkis, et Paides olid veel Poola mustlased – nad on ära kolunud, enam neid juuri ei ole. Agas need, kes siin praegu sisse on tulnud, on Lätimaalt ja ka Venemaalt.»

Lähme nüüd isa peale tagasi – pärast sõda kasutas ta Vilep Induse nime.

«Ta abiellus minu emaga Lätis ja nad tulid tagasi Eestisse. Alguses elasime Nuias, mina olen Poliis sündinud, vend Abjas. Sealt tulime Tõrva kanti, kus on sündinud teine vend ja õde.

Elasime Patkula poe kõrval, seda maja enam ei ole, vundament ainult. Seejärel kolisime Läti piirile Holdresse. Isa pani meid kooli, Holdres oli seitsmeklassiline kool. Õde-vend sündisid mul siin Valgas – see vend, kes on surnud.

Isa andis kõikidele oma lastele sugulaste nimed. Isa sugulane oli Richard, pani vennale Richard. Oli Kaia, pani tütrele ka Kaia. Oma nime jättis isa vend Friedrichile, kes siin elab. Ta sündis Tartus – laadapäev oli veel, ma mäletan.»

Kas tema on siis peres kõige noorem?

«Ei ole, noorim elab Haapsalus, tal on naine eestlane. Nende poeg õpib praegu kolmandal kursusel ülikoolis.»

Hästi suur pere tegelikult.

«Jah, suur pere, kaheksa last. Elamine väga korraldiku elu, kes käis koolis, kes tööl. Koolivaheajal sai

Kaia ristimise pilt Tõrvas. Vanem vend Villu (ees vasakult), August, isa Friedrich, süles Richard, ema Emma Kozlovskas süles piiske Kaia, vanemaid pildleb Bergitta, tema taga õde Regina.

Vend Richardi pulmas. Isa Friedrich (vasakult), ämm, pruut Monika, peigmees Richard, Bergitta, äi, Kaia, Prinnu, ees väike laps – Monika õde.

Te peaksite kõik kirja panema, nagu koostatakse sugupuud.

«Väga suur suguvõsa on meil, minu emal näiteks oli kaheksa õde ja neli venda. Nad on ju kõik unustatud. Ei uuri, ei ole tahtmist, ei ole enam ka, kellelt uurida. Jäänud on veel kaks ema venda: üks Valgas, teine Valkas. Kõik õed on siitlased läinud. Ema suri viimasena, 20. oktoobril saab kaks aastat. Paljud tapeti või surid sõja ajal, tüüfusesse. Kalevi-Liivale jäi kaks õde – Minna ja Lotti, või mis nende nimed olid.»

Käisite koolis, kui siia tulite?

«Mina õppisin Ala koolis. Kui Valga saime, olin 15–16 ja läksin juba tööle. Vennad-õed käisid siin koolis.»

Ema oli siis Lätist pärit.

«Puhtalt Läti mustlastest. Eluaga

sest lätlased panid eesnimed Brigitta. Aga lõppude lõpuks ma otisin oma dokumendid välja – ma olen Bergitta Siiman, Friedrichi tütar. Enne olin Vilepi tütar, Kozlovskas. Ja paljud mustlased on sellised.

Minu ema rääkis, et pärast sõda võeti teiste, surmude perekonnanimed ja passid. Lätis oli väga palju neid, kes kartsid Eestisse tulla, kuna Eestis tegid sakslased puhta töö.»

Miks nad pärast sõda võtsid, enam ei olnud ju vaja karta?

«Ei olnud ju koolis käinud, nad olid selline rahvas. Näiteks minu isa varjas end selle Vilepi nime all pikka aega. Kui elasime Tõrva lähedal Patkulas, siis üks tuttav, Kuntus Juhán (toonane operatiivvolinik ja miilitsaülem Tõrva rajoonis – H. V.), ütles isale, et kaua sa hoiad, sa tahad ju veel sada aastat elada, mine võta oma dokument tagasi.

Seletas ära ja oli isale tunnistaja eest – ja ta sai kergelt oma nime tagasi. Mina sain läbi kohtu. Samuti neil mustlastel, kes tulid sisse, on dokumentides teiste nimed. Alles kui võtta juurtest üles, saab teada, missugused nende õiged nimed on. Aga nad ei otsi, ja nii jäi. Minu emapoolse vanaema perekonnanimi oli Klein, aga vanaisa oli Kozlovski.

Mustlane on selline inimene, et teda ei huvita ei poliitika ega midagi – ainult ära teda puuduta, jätta ta rahule ja kõik.»

Puutusite kokku ka Paul Aristega? Ta huvitus keeleteadlasena mustlastest juba Eesti ajal.

«Minu isa tundis Paul Aristet, talle õpetas mustlaskeelt isa kauge sugulane – Morhla – see on vana mustlaste nimi. Ta oli kõrgest soost. Minu isa oli ka kõrgest soost. Ariste käis suvel alati mööda mustlaslaagrit, et saaks mustlaskeelt rääkida ega unustaks seda.

Ta oli ka politseiga (miilitsaga – H. V.) ühel nõul, töötas neile. Ikka uuris, kust on hobused ostetud ja millega tegelete ... Mustlased aga olid kavalad, ei rääkinud talle kõike. (Näerab nakavalt.)

Käisin pärast isa surma nende mustlastega Leedus kauba järel. Ema ei suhelnud, aga rongis üks siiski ütles, et see Paul Ariste käis Tartus mööda mustlaste laagrit ja istus seal – ta oli kaval papike.» (Näerab.)

Mustlased hüüdsid teda valges mustlaseks.

«Ta oskas 24 keelt... (tunnustavalt) tark inimene. Aleksander Saksi (Valga kodu-uuri – H. V.) kaudu sain ma käia paar korda tema juures Tartus. Ta saatis mulle siia Valka pilti ja kirju mustlaskeelele.

Käisin Aleksander Saksiga ja kirikuõpetaja Peep Audovaga ükskord autoga Tõrvas (Helme koduloomuseuimissingelle talle eestvõtja Leo Nagelma pool – H. V.), olin veel rooli taga. Peebu isa ja minu isa olid suured sõbrad.

Tõrva on üsna liin, väga ilus linn, ainult üks asi mulle ei meeldi – seal ei ole raudteed. Ma ar- mastan raudteed.»

Tõrvas on Raudtee tänav.

«On, aga raudteed ei ole.» (Näerab.)

Kolmekümmendatel taheti sinna raudteed teha, aga sellest sündis üksnes Raudtee tänav. Miks teile raudtee meeldib?

«Kui rongid liiguvad, on seda terves linnas kuulda. Just kevadel kajab vastu, kui rattad vee- revad – mulle meeldib niisugune elav linn. Tõrva sobiks kuurordiks, selline vaikne.

Siin ma elas in 1977. aastal oli isal insult ja siis ta suri. Muidugi suured matused olid, aga mis sest kasu... Ja nüüd suri ema. Ema oli lesk 35 aastat.»

Teie isa oli kõrgest soost.

«Meil mustlased on nagu astmetes; ema oli tavaline inimene.»

Mida see tähendab, palju neid astmeid on?

«On sellised madalamad ja kehvad, isa oli kõrgemast soost. Ta õppis kodus neli aastat. Üks kauge sugulane, Fenge, kes oli olnud 25 aastat sõjaväes – seal olid tal naine, lapsed, kõik – õpetas talle saksa keelt.»

Sugulane õpetas saksa keelt?

«Ta oli saksa soost ka, rääkis puhtalt saksa keelt. Mu isa rääkis seitset keelt ja ainult neli aastat õppis.»

No loetlege üles.

«Eesti, saksa, läti, vene, mustlaskeel – ma ei tea, mis keelt ta veel rääkis – kõik imestasid. Mustlastel on ju keeleanne ülevalt antud. Tantsumees ja keelemees ja pillimees – nad olid kõik sellised.»

Teie isa oli mustlasparun – kas te ise ütlete ka sedasi või teistmoodi?

«Ma ei oska öelda, kuidas mina räägin. Ma ei tea. Mu isa oli tavaline, ta ei pidanud ennast paremaks. Tema juurde lihtsalt tuldi ja räägiti.»

Ise ta ei pidanud ennast kõrgemaks?

«Ei, mitte iialgi, ta oli usklik ega pidanud ennast teistest kõrgemaks. Ta aitas väga palju vaeseid, oli abivalmis ega teinud liiga. Ema küll söimas ja tõeres, aga isa oli ikka rahulik. Nii palju oli üle elatud, võib-olla see muutis teda. Elu ju muudab inimesi. Kas pole nii?»

Jah, mida rohkem sa kannatad ja üle elad, seda enam hakkad teisi tähele panema.

«Ei, mitte iialgi, ta oli usklik ega pidanud ennast teistest kõrgemaks. Ta aitas väga palju vaeseid, oli abivalmis ega teinud liiga. Ema küll söimas ja tõeres, aga isa oli ikka rahulik. Nii palju oli üle elatud, võib-olla see muutis teda. Elu ju muudab inimesi. Kas pole nii?»

Käisin Aleksander Saksiga ja kirikuõpetaja Peep Audovaga ükskord autoga Tõrvas (Helme koduloomuseuimissingelle talle eestvõtja Leo Nagelma pool – H. V.), olin veel rooli taga. Peebu isa ja minu isa olid suured sõbrad.

Tõrva on üsna liin, väga ilus linn, ainult üks asi mulle ei meeldi – seal ei ole raudteed. Ma ar- mastan raudteed.»

Harri Mitrovski ukrainlannast naise Ljubaga Põlva kodus.

Eestiaegsed mustlased. Vasakult kolmas isa vend Peeter (kutsuti ka Kannaks), teine – isa õemees Julius.

Valka kodu õuel. Ohje hoiab isa Friedrich, ema Emma ja tütar Regina istuvad vankris.

BERGITTA OMA ISAST

Isa oli paritsnik juba Eesti ajal, vennad ei olnud. Vend Peetril jäi sõja ajal pool meetrit maa all kaevata, et laagrist põgeneda – neid oli kolm meest, õemees ka. Keegi sattus peale ja samas augu juures lasti nad maha. Peetri naine ja lapsed viidi Kalevi-Liivale. Teine vend Richard kadus samuti sõja ajal.

Kui olime Tartus, ostis isa kalli puhast tõugu, kuid metsiku hobuse, kellele keegi ei julgenud ligi minna. Isa siis õpetas teda suvel, pani Raadi lennuväljal ree ette – hobune jäi nii vaikseks ja taltsaks.

Isa armastas hobuseid. Tuli enne mäge maha, et poleks raske, aga ema istus vankril nagu karumõmm.

Mustlaslaagris käis isa telkidest mööda, ema aga keetis süüa ja saatis vaestele ka. Meil on kombeks, et toidunõud tühjalt tagasi ei anta. Neil aga ei olnud midagi ja siis tõmbasid nad lehti puudele, panid need nõusse ja andsid nii nõu tagasi.

Isal oli tuttav, vana vaene mustlane, suure perega. Ostis talle hobuse, vankri, piltsa ja ütles: võta, mine. Kui hobune oli olemas, sai juba äritse ja inimene jõudis sihile.

Kui pere elas Nuias, tulid venelased ja nõudsid hobust, et inimesi küüditamisele vedada. Isa lõi hobuse kabja sisse naela ja ütles: näed, lombakas hobune, ei saa. Kui küüditajad ära läksid, võttis isa naela välja ja tegi looma jalale kompressi.

Samas elanud vanainimese, keda kavatseti küüditada, peitis isa kodus patjade alla. Pärast pani hobuse ette ja tõi mammikese Taageperra omaste juurde.

Valgamaa Naiste Tugikeskus

TURVAKODUTEENUS
JUHTUMIPÕHINE NÕUSTAMINE
PSÜHHOLOOGILINE NÕUSTAMINE
ÕIGUSABI

Ööpäevaringne telefon
5303 2544

www.valganaistevarjupaik.ee
valgamaanaistetugikeskus@gmail.com

www.landeker.ee

ÕÜ LANDEKER

OÜ Landeker ostab metsa ja maad, sobib ka läbiraiutud ja hüpoteegiga maa, ettemaksu võimalus!

Tel 489 4055, 511 0415, 517 9866, faks 489 4962.

20.09
Kell 19
Pilet 5 €

KÜKLOOP

Valga Kultuuri- ja Huvialakeskus

MÜÜ OMA METS
PROFESSIONAALSELE
PARTNERILE,
SAADES ISE
PARIMA HINNA!

Tel 5683 3683
info@dmmets.ee
www.dmmets.ee

HEA METSAOMANIK!

OSTAME
 * metsakinnistuid
 * kasvava metsa raieõigust
 * metsamaterjali

Lauri Uibopuu,
 tel 503 2050,
lauri@artiston.ee

ARTISTON

OSTAME PÕLLUMAAD
 (võib olla koormatud rendilepinguga)

Pakkuda võib ka koos metsa ja hüpoteegiga

PARIM HIND! KIIRE TEHING!

tel 506 9600
ott@apslund.ee

METSATERVENDUSE
OSTAME METSA- ja PÕLLUMAAD.

MÜÜME LIIVA JA KRUUSA.

Metsatervenduse OÜ, info tel 509 1575,
ants@metsatervenduse.ee

NUKU
 LASTE-TEATER

JUSSIKESE SEITSE SÕPRA

9. oktoober 2014 - kell 11 ja 13
VALGA KULTUURIKESKUS

dramatiseerinud Anne Türrpu
 lavastaja Anne Türrpu
 kunstnik Rosita Raud
 helilooja Tauno Aints
 osades TARMO MÄNNARD
 TIINA TÖNIS - RIHO ROSBERG

JUSSIKESE HÜVASTIÄTUTUUR

Piletid kohapeal ja Piletilevis
nuku.ee

Hea valgamaalane vanuses 60+

Oled oodatud 1. oktoobril kell 10.15 EAKATE TERVISESEMINARILE
Valga kultuuri- ja huvialakeskuses.
Registreerimine kl 9-10.

- Sūdamearst Merike Salumäe räägib sūdametervisest;
- Ulvi Lind Valga keskraamatukogust vestleb põlvkondadevahelisest suhtlemisest ja raamatutest;
- Aive Kalinina teema on naise tervis;
- Virgo Mihkelsoo avaldab hea tervise saladuse ning tutvustab oma raamatut;
- Kai Kuuspalu maanteeametist räägib eakatele suunatud uuest õppeprogrammist.

Päeva teises pooles leiab huvitavaid tegevusi erinevate ametkondade töötubades.

Alates kella 9st mõõdavad Valga Sūdameapteegi töötajad veresuhkru- ja kolesteroolinäitajaid.
 Iga mõõtmise maksab 1 euro.

Võta kaasa sularaha.
 Kohapeal on võimalik osta meelepäraseid tervisetootmeid.

Palun anna oma osalusest teada hiljemalt **26. septembriks** telefonil 766 6176 või kirjuta e-posti aadressil info@valgamv.ee.

 Eesti Haigekassa

Üritust toetavad Valgamaa Tervisenõukogu ja Eesti Haigekassa koos paljude heade koostööpartneritega.

OSTAME METSAKINNISTUID, KASVAVAT METSA JA METSAMATERJALI. PAKUME VEO- JA RAIETEENUST.

AS Lemeks Põlva
 Tel 502 1666; 799 1474
Margus.Juhkam@lemeks.ee
 Lähemalt meist: www.lemeks.ee

LEMEKS MEYS

BEST ROOF

SUPER-PAKKUMINE!

Telli uus katus, saad vihmaveesüsteemi **TASUTA!**
 Kiirusta! Pakkumine kehtib 4.-30. september.

- TERASKATUSED
- VIHMAVEESÜSTEEMID
- KANDVAD PROFIILID
- LISATARVIKUD
- TURVATOOTED

Riia 14, Valga
 Tel 529 0177, myyk@bestroof.ee
www.bestroof.ee

TRANSPORT ÜLE EESTI • JÄRELMAKSU VÕIMALUS

*Pakkumine kehtib kandlisele vihmaveesüsteemile, kui tellite vähemalt 150 m² profiilplekki koos aluskatte, lisaplekkide ja kruvidega.

TEADLASTE ÖÖ FESTIVAL
2014 21.-26. septembrini üle Eesti

www.teadlasteöö.ee

• ligi 400 teadussündmust kõikjal Eestis!
 • välisesinejad 6 riigist
 • Baltikumi esimene Mini Maker Faire!

Teadlaste Ööd (finantseerimislepingu nr 633397 alusel) rahastab Euroopa Liidu teadusuuringute ja innovatsiooniprogramm Horisont 2020.

Horisont 2020 Marie Skłodowska-Curie an inspiration to follow

SIMPLY CLEVER

ŠKODA

Octavia G-TEC CNG

Roheline tulevikukütus. Poole väiksemad kulud!

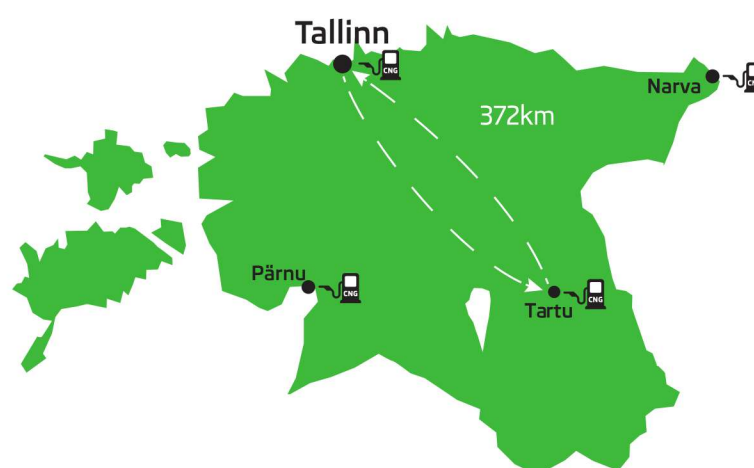
Octavia 1.4 TSI G-TEC CNG. Hind alates 19 090 €

110 hj, 6-käiguline manual, CNG+bensiin

Loodus armastab sinu uut Octavia G-TEC CNG. Sama teeb ka sinu rahakott.

Mida rohkem sõidate, seda keskkonnahoidlikum olete. Ehkki väliselt sarnane teiste Octavia mudelitega, on see auto varustatud automaatse ümberlülitusega kahe kütusesüsteemi vahel. Võimalik kütusesääst kuni 50% - arvestuslik rahakulu kütusele on 2.70€ / 100km.

1.4 TSI G-TEC CNG on kahekütuseline mootor, mis on loodud loodusliku gaasiga ja bensiini-ga sõitmiseks. **CNG** on peamine kütus, juhul ei ole võimalik valida bensiini või **CNG** kasutamise vahel. Bensiini kasutatakse automaatselt kui **CNG** lõpeb paagis otsa ning käivitamisel juhul, kui temperatuur on langenud väga madalale või mootori seadistamiseks. Bensiinipaagi maht on 50 l, mis annab kogu sõiduulatuses (CNG+bensiin) rohkem kui **1300km**. Hoolduste hinnad ei erine võrreldes tava Octavia hoolduse hindadega.

KULU TALLINN - TARTU - TALLINN (372KM)

Bensiinimootor: Keskmine kulu 6 l / 100 km, rahakulu kütusele u. 27 €.

Diiselmootor: Keskmine kulu 5 l / 100 km, rahakulu kütusele u. 22 €.

1.4 TSI G-TEC CNG puhul on rahakulu kütusele u. 10 €.

ŠKODA Octavia G-TEC CNG

1.4 TSI - 81 kW

Bensiinipaagi maht - 50 l

2 CNG-paaki - kokku 15 kg

CNG kulu - 3,5 kg / 100 km

Emissioon - 97.. g CO₂ / l km

Sõiduulatus - 1330 km

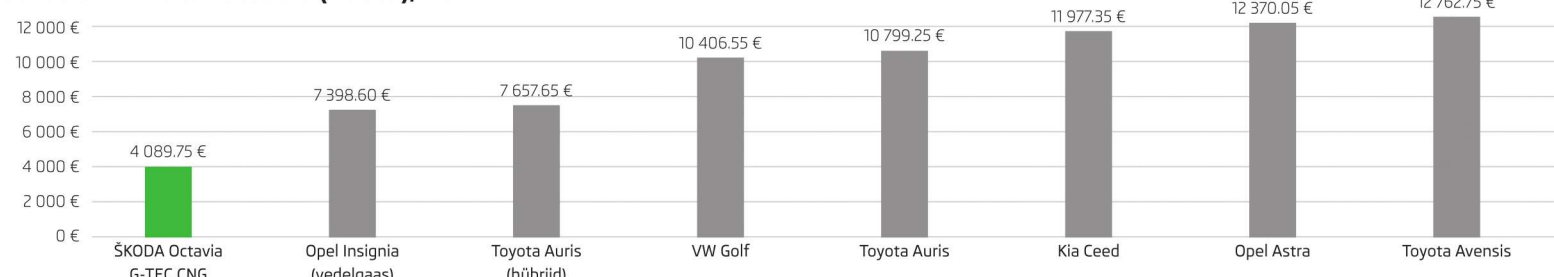
(CNG-ga 410 km, bensiiniga 920 km)

Autopargi (10tk) lisakulu kütusele võrreldes Octavia G-TEC CNG-ga:

	ŠKODA Octavia G-TEC CNG 1.4 TSI - 81kW, man	Opel Insignia (vedelgaas) 1.4 NET LPG 103 kW man	Toyota Auris (hübriid) 1.8 HSD 73 kW autom	VW Golf 1.4 TSI 103kW man	Toyota Auris 1.3 VVT-i 73kW man	Kia Ceed 1.4 DOCH 73kW man	Opel Astra 1.6 XER 85kW man	Toyota Avensis 1.6 VVT-i 97kW man
Liisinguperioodi läbisõit	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00	150,000.00
Keskmine kulu l/kg/100km	3.50	7.60	3.90	5.30	5.50	6.10	6.30	6.50
Hind € l/kg	0.779	0.649	1.309	1.309	1.309	1.309	1.309	1.309
Kulu kütusele liisinguperioodil	4,090	7,399	7,658	10,407	10,799	11,977	12,370	12,763
Rahakulu kilomeetri kohta	0.03	0.05	0.05	0.07	0.07	0.08	0.08	0.09
Autopargi suurus, tk	10	10	10	10	10	10	10	10
Autopargi lisakulu kütusele võrreldes Octavia G-TEC CNG-ga		33,088.50	35,679.00	63,168.00	67,095.00	78,876.00	82,803.00	86,730.00

150 000 km kulu kütusele (1 auto), EUR:

Arvutuse aluseks on võetud autode hinnakirjades toodud keskmise kütusekulu näitajad ja Neste Eesti, Alexela LPG ning Eesti Gaasi CNG kütusehinnad seitsuga 02.06.2014: Futura 95 - 1,309 €; Futura D - 1,279 €; LPG - 0,649 €; CNG - 0,779 €

ŠKODA Tallinn • Tallinn, Paldiski mnt 73 / Pirni 1 • Telefon: 6808 222 • info@skoda.ee, auto@skoda.ee
 ŠKODA Laagri • Pärnu mnt. 543 • laagri@skoda.ee • Täpsem info avamise kohta www.skodalaagri.ee
 Aasta Auto AS • Tartu, Sepa 24 A • Telefon: 7308 000 • info@aastaauto.ee
 Moller Auto Pärnu OÜ • Pärnu, Välja tn. 3 • Telefon: 4476 140 • parnu@skoda.ee
 Moller Auto Viru OÜ • Jõhvi, Narva mnt 143 • Telefon: 6808 200 • viru@skoda.ee
 Moller Auto Viljandi OÜ • Viljandi, Tallinna mnt 45 • Telefon: 4355 340 • viljandi@skoda.ee

ŠKODA Eesti
mobiilirakendus

Facebook.com/skodaeesti www.skoda.ee

Esmaspäev 22. september

06.55 Terevisioon
08.55 Doktor Martin
09.45 Ilus maa
09.55 Terevisioon*
11.55 Maahommik*
12.45 Reisle minuga*
13.05 Jamie Oliveri 30 minuti road*
13.30 Kahekõne (sub)*
14.25 Inspektor Banks*
16.00 Holby City haigla
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Õnne 13
17.40 Doktor Martin
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Osoon
20.35 Meie inimesed
21.00 Aktuaalne kaamera
21.30 Sport
21.40 Välisilm
22.10 Dok: Saudi Araabia salakevad
23.00 ENSV*
23.30 Ringvaade*
00.35 Holby City haigla*

etv

06.10 Lastega kodus*
06.40 Animasarjad
08.00 Reporter*
09.00 Keelatud armastus*
10.00 Taltsutamatu süda*
11.00 Sajandi armastus*
13.30 Tuhat ja üks ööd
15.25 Lastega kodus
16.00 Küladektiivid
17.00 Taltsutamatu süda
18.00 Keelatud armastus
19.00 Reporter
20.00 Köök
20.30 Kodutunne
21.30 Naabriplika
22.30 Mentalist
23.25 Mõrvaennetajad
00.20 Gaasikontroll
01.25 Mf Draakoni suudlus
03.00 Reporter*
03.50 Mentalist*
04.40 Küladektiivid*
05.25 Doktor Oz

06.15 Animasarjad
07.55 Armastuse pisarad*
08.55 Südamesei*
09.55 Kirgide torm*
10.55 Vaprad ja ilusad*
11.25 Mf BOND: 007: Skyfall*
14.15 Selline on elu!
15.15 Vaprad ja ilusad
15.50 Armastuse pisarad
16.50 Kirgide torm
17.55 Südamesei
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Volgadega ümber Musta mere
20.30 Kartulid ja apelsinid
21.30 NCIS kriminalistid*
22.30 Mf Ahvide planeedi süünd
00.35 CSI New York
01.30 Õigluse nimel
02.20 Volgadega ümber Musta mere*
02.50 Kartulid ja apelsinid 2, 3*
03.40 Dok Looduslapsed: Teerajajad
04.35 Seitsmesed uudised

07.00 Animasarjad*
09.00 Ringvaade*
09.35 Tagatargemad
10.05 Ellujäämise kunst **10.30** Siin ja praegu **11.10** Eesti TOP 7* **11.54** ERR uudised **15.30** Kadekops **16.00** Lastetuba **16.10** Animasarjad **17.30** Buratino tegutseb jälle **18.00** Peeter Paani uued seiklused **18.20** Milly murrab pead **18.30** Lastetuba **18.45** Džungliraamat **19.00** Mukk ja Tšavapa **19.10** Muumide maailm **19.20** AK (viipek) **19.30** AK (vk) **20.00** Riiginõunik **20.50** Miliza* **21.20** Minusculle **21.30** Plektrummi **22.15** Mf Läänerindel muutuseta **00.20** Liivi rannal

etv2

09.00 Seitsmesed uudised **09.30** Kodu keset linna* **10.00** Kutsuge Cobra 11* **11.00** Mf Tee kuulsusele* **13.30** Kodu keset linna **14.00** Kutsuge Cobra 11* **15.00** Kälimehed **16.00** Kutsuge Cobra 11 **17.00** NCIS kriminalistid **18.00** Perepea* **18.30** Simpsonid* **19.00** Suure paugu teooria **19.20** Perepea **20.30** Simpsonid **21.00** Kõige naljakamad koduvideod **21.30** Mf Ilmateadustaja **23.30** Puhkus Mehikios **00.45** Suure paugu teooria* **01.45** Kälimehed*

08.15 Punased roosid
09.05 Emmerdale **10.05** Küladektiivid **10.55** Süütu süüdlane **12.05** Uus võimalus* **13.00** Doktor Oz* **14.00** Mf Kolm uut võimalust **15.50** Soovitusel iseenalale **16.00** Saladused* **16.30** Köök* **17.00** Superlapsehoidja **18.00** Doktor Oz **19.00** Uus võimalus **20.00** Suur lotokolmapäev – Rooside sõda **21.00** Hotell Adlon **23.00** Näpud põhjas **23.30** Sõbrad **00.00** Ellen **00.50** Reporter **01.40** Linnaelu **02.30** Küladektiivid*

06.30 Eesti kõige-kõige*
07.00 Reporter+ **08.00** Usu või ära usu! **08.30** Komissar Rex* **09.20** Hr. Päiksekiir*
10.10 Näljased meremehed* **11.05** Jututuba **13.30** Supermani uued seiklused* **14.20** Knight Rider* **15.15** Näljased meremehed **16.15** Komissar Rex **17.10** Supermani uued seiklused **18.00** Knight Rider **19.00** Tuvikesed* **20.00** Rooli võim **20.30** Usu või ära usu! **21.00** Kaks ja pool meest* **21.30** Kriminaalne Venemaa **22.30** Valged hundid **23.30** Conan **00.20** Kaks ja pool meest **00.45** Tuvikesed

Teisipäev 23. september

06.55 Terevisioon
08.55 Doktor Martin
09.45 Ilus maa
09.55 Terevisioon*
11.55 Prillitoos (sub)*
12.55 Osoon (sub)*
13.20 Välisilm*
13.55 Luigelaul
14.40 Tartu muusikapäevad 30*
15.10 Meie inimesed*
15.30 Mehed ja mõrrad*
16.00 Holby City haigla
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Õnne 13
17.40 Doktor Martin*
18.25 100 luulepärl: Sügise
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Vabariigi kodanikud
21.00 Aktuaalne kaamera
21.30 Sport
21.40 OPI! kunst
22.10 Broadchurch
22.55 Hyacinth Bucket*
23.25 Ringvaade*
00.30 Holby City haigla*

etv

06.10 Lastega kodus*
06.40 Animasarjad
08.00 Reporter*
09.00 Keelatud armastus*
10.00 Taltsutamatu süda*
11.00 Kodutunne*
12.00 Köök*
12.30 Naabriplika
13.30 Tuhat ja üks ööd
15.25 Lastega kodus
16.00 Küladektiivid
17.00 Taltsutamatu süda
18.00 Keelatud armastus
19.00 Reporter
20.00 Krimi
20.30 Eesti aardekütid
21.30 Viimane võmm
22.30 Must nimekirj
23.25 Mf XXX: Uus tase
01.25 Sisse-murdjad
01.50 Ekstreemkalapüük Robson Greeniga

06.15 Animasarjad
07.55 Armastuse pisarad*
08.55 Südamesei*
09.55 Kirgide torm*
10.55 Vaprad ja ilusad*
11.40 Kaua võib!*
12.10 Volgadega ümber Musta mere*
12.10 Kartulid ja apelsinid*
13.15 NCIS kriminalistid*
14.15 Selline on elu!
15.15 Vaprad ja ilusad
15.50 Armastuse pisarad
16.50 Kirgide torm
17.55 Südamesei
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Kaua võib!
00.35 CSI New York
01.30 Õigluse nimel
02.20 Volgadega ümber Musta mere*
02.50 Kartulid ja apelsinid 2, 3*
03.40 Dok Looduslapsed: Teerajajad
04.35 Seitsmesed uudised

07.00 Animasarjad*
08.15 Lastetuba* **08.30** Lastetuba* **08.30** Muumide maailm* **08.35** Tom ja Fluffy* **08.50** Indiaanipoiss Yakari*
09.00 Ringvaade* **10.05** Rakett 69* **10.35** Mf Briljandid proletariaadi diktatuurile **13.02** ERR uudised **15.30** Kadekops **15.55** Lastetuba* **16.10** Animasarjad **17.30** Buratino tegutseb jälle **18.00** Peeter Paani uued seiklused **18.25** Milly murrab pead **18.30** Lastetuba **18.45** Džungliraamat **19.00** Mukk ja Tšavapa **19.10** Muumide maailm **19.20** AK (viipek) **19.30** AK (vk) **20.00** Pealtnägija (vk sub) **20.45** Bluestone 42 **21.15** TEDx Tallinn **21.30** AegRuum: Kariibi mere primaadid **22.25** 4x4 **22.55** SEB 17. Tartu Rattamaraton **23.25** Dok Tantsi mulle* **00.25** Plektrummi*

etv2

08.30 Seitsmesed uudised* **09.30** Kodu keset linna* **10.00** Kutsuge Cobra 11* **11.00** Mf Ilmateadustaja* **13.30** Kodu keset linna **14.00** Kutsuge Cobra 11* **15.00** Kälimehed **16.00** Kutsuge Cobra 11 **17.00** NCIS kriminalistid **18.00** Perepea* **18.30** Simpsonid* **19.00** Suure paugu teooria **20.00** Perepea **21.00** Kõige naljakamad koduvideod **21.30** Mf Universaalne sõdur: Uus algus **23.30** Puhkus Mehikios **00.45** Suure paugu teooria*

08.15 Punased roosid
09.05 Emmerdale **10.05** Küladektiivid **10.55** Süütu süüdlane **12.05** Uus võimalus* **13.00** Doktor Oz* **14.00** Hotell Adlon* **16.00** Suur lotokolmapäev – Rooside sõda* **17.00** Superlapsehoidja **18.00** Doktor Oz **19.00** Uus võimalus **20.00** Kodutunne **21.00** Kadunud **22.00** Ebatavalised kahtlusalused **23.00** Näpud põhjas **23.30** Sõbrad **00.00** Ellen **00.50** Reporter

06.30 Rooli võim* **07.00** Reporter **08.00** Usu või ära usu! **08.30** Komissar Rex* **09.20** Conan* **10.10** Näljased meremehed* **11.05** Jututuba **13.30** Supermani uued seiklused* **14.20** Knight Rider* **15.15** Näljased meremehed **16.15** Komissar Rex **17.10** Supermani uued seiklused **18.05** Knight Rider **19.00** Tuvikesed* **20.00** Kuldvillak **20.30** Usu või ära usu! **21.00** Kaks ja pool meest* **21.30** Mf Batman **23.45** Conan **00.35** Kaks ja pool meest **01.00** Tuvikesed

Kolmapäev 24. september

06.55 Terevisioon
08.55 Doktor Martin
09.45 Ilus maa
09.55 Terevisioon*
11.55 Mehed ja mõrrad*
12.25 OPI! kunst*
12.55 NO99 Kunstikool*
13.00 Riigikogu infotund
14.00 Ajalik ja ajatu*
14.30 Isa Brown*
15.15 Maahommik*
16.00 Holby City haigla
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Õnne 13
17.40 Doktor Martin*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Pealtnägija
21.00 Aktuaalne kaamera
21.30 Sport
22.10 Foorum
22.30 Maailma ajalugu
23.25 Ringvaade*
00.30 Holby City haigla*

etv

06.10 Lastega kodus*
06.40 Animasarjad
08.00 Reporter*
09.00 Keelatud armastus*
10.00 Taltsutamatu süda*
11.00 Viimane võmm*
12.00 Saladused*
13.00 Krimi*
13.30 Tuhat ja üks ööd
15.25 Lastega kodus
16.00 Küladektiivid
17.00 Taltsutamatu süda
18.00 Keelatud armastus
19.00 Reporter
20.00 Suur lotokolmapäev – Roosi-de sõda
21.00 Saladused
21.30 Pilvede all
22.30 Rizzoli ja Isles
23.25 Charlie inglid
00.20 Pan Am
01.10 Vampiiripäevikud
01.55 Kalailm*

06.15 Animasarjad
07.55 Armastuse pisarad*
08.55 Südamesei*
09.55 Kirgide torm*
10.55 Vaprad ja ilusad*
11.40 Kaua võib!*
12.10 Suletud uste taga*
13.15 Padjaklubi*
14.15 Selline on elu!
15.15 Vaprad ja ilusad
15.50 Armastuse pisarad
16.50 Kirgide torm
17.55 Südamesei
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Naistevahetus
21.00 Võimalik vaid Venemaal
21.30 Juurdlust viivad läbi sensitiivid
22.30 Kätemaks
23.30 Dr House
00.30 Firma
01.25 Anarhia pojad

07.00 Animasarjad*
08.15 Lastetuba* **08.30** Lastetuba* **08.30** Muumide maailm* **08.40** Tom ja Fluffy* **08.45** Indiaanipoiss Yakari*
09.00 Ringvaade* **10.05** 4x4 **10.35** AegRuum: Kariibi mere primaadid* **11.25** Eesti muusikavideod **12.00** SEB 17. Tartu Rattamaraton* **12.29** ERR uudised **15.30** Kadekops **15.55** Tom ja Fluffy **16.00** Lastetuba* **16.15** Animasarjad **17.30** Buratino tegutseb jälle **18.00** Väike prints **18.20** Maša ja karu **18.30** Lastetuba **18.45** Džungliraamat **19.00** Mukk ja Tšavapa **19.10** Muumide maailm **19.20** AK (viipek) **19.30** AK (vk) **20.00** Meie inimesed (vk sub) **20.25** Kapital (vk sub) **20.50** Minusculle **21.00** BFM esitleb lyhikas **21.30** Mf Järjekorras õnnelik päev **23.15** Saudi Araabia salakevad* **00.10** „Laine“ laulab laevalal

etv2

08.30 Seitsmesed uudised* **09.30** Kodu keset linna* **10.00** Kutsuge Cobra 11* **11.00** Mf Universaalne sõdur: Uus algus* **13.30** Kodu keset linna **14.00** Kutsuge Cobra 11* **15.00** Kälimehed **16.00** Kutsuge Cobra 11 **17.00** NCIS kriminalistid **18.00** Perepea* **18.30** Simpsonid* **19.00** Suure paugu teooria **20.00** Perepea **20.30** Simpsonid **21.00** Kõige naljakamad koduvideod **21.30** Mf Joosua puu **23.30** Euroopa pokkeriturnee **00.30** Suure paugu teooria*

08.15 Punased roosid
09.05 Emmerdale **10.05** Küladektiivid **10.55** Süütu süüdlane **12.05** Uus võimalus* **13.00** Doktor Oz* **14.00** Kadunud* **15.00** Ebatavalised kahtlusalused* **16.00** Kodutunne* **17.00** Superlapsehoidja **18.00** Doktor Oz **19.00** Uus võimalus **20.00** Naabriplika **21.00** Mf Arthur ja nähtamatud **23.00** Näpud põhjas **23.30** Sõbrad **00.00** Ellen **00.50** Reporter **01.40** Linnaelu

06.30 Kuldvillak* **07.00** Reporter **08.00** Usu või ära usu! **08.30** Komissar Rex* **09.20** Conan* **10.10** Näljased meremehed* **11.05** Jututuba **13.30** Supermani uued seiklused* **14.20** Knight Rider* **15.15** Näljased meremehed **16.15** Komissar Rex **17.10** Supermani uued seiklused **18.05** Knight Rider **19.00** Tuvikesed* **20.00** Krimi **20.30** Usu või ära usu! **21.00** Kaks ja pool meest* **21.30** Mf Batmani tagasitulek **23.45** Conan **00.35** Kaks ja pool meest **01.00** Tuvikesed

Neljapäev 25. september

06.55 Terevisioon
08.55 Doktor Martin
09.45 Ilus maa
09.55 Terevisioon*
11.55 Pealtnägija*
12.45 Meie inimesed*
13.10 Ajavaod
13.40 Kuldne Trio
13.50 Vabariigi kodanikud (sub)*
14.45 Tõuse ja sära!
16.00 Holby City haigla
17.00 Aktuaalne kaamera
17.10 Õnne 13
17.40 Doktor Martin*
18.30 Aktuaalne kaamera
19.00 Ringvaade
20.05 Kahekõne
21.00 Aktuaalne kaamera
21.30 Sport
21.40 Kapital
22.10 MI
22.35 Peter Gabriel – Back To Front
00.15 Ringvaade*
01.20 Holby City haigla*

etv

06.10 Lastega kodus*
06.40 Animasarjad
08.00 Reporter*
09.00 Keelatud armastus*
10.00 Taltsutamatu süda*
11.00 Pilvede all*
12.00 Saladused*
12.30 Suur lotokolmapäev – Roosi-de sõda*
13.30 Tuhat ja üks ööd
15.25 Lastega kodus
16.00 Küladektiivid
17.00 Taltsutamatu süda
18.00 Keelatud armastus
19.00 Reporter
20.00 Jaan Tätte sünnipäevapiknik “Peatus”
22.00 Mf Minu liba-abikaasa
00.05 Chuck
01.00 Bordell 232
01.50 Kuidas alasti hea välja näha?
02.40 A ja B
03.05 Reporter*

06.15 Animasarjad
07.55 Armastuse pisarad*
08.55 Südamesei*
09.55 Kirgide torm*
10.55 Vaprad ja ilusad*
11.40 Võimalik vaid Venemaal*
12.10 Naistevahetus*
13.10 Juurdlust viivad läbi sensitiivid*
14.15 Selline on elu!
15.15 Vaprad ja ilusad
15.50 Armastuse pisarad
16.50 Kirgide torm
17.55 Südamesei
19.00 Seitsmesed uudised
20.00 Kodumäng
20.30 Kätemaksukontor
21.30 Selgeltnägijate tuleproov
22.35 Kolmeraudne
23.35 Dr House
00.30 Euroopa pokkeriturnee
01.35 Vaga vesi
02.25 Kolmeraudne*
03.15 Euroopa pokkeriturnee*

07.00 Animasarjad*
08.15 Lastetuba* **08.30** Lastetuba* **08.30** Muumide maailm* **08.40** Tom ja Fluffy* **08.45** Indiaanipoiss Yakari*
09.00 Ringvaade* **10.05** Smallville **10.45** Eesti muusikavideod **11.15** Pöörismae peremee **12.01** ERR uudised **15.30** Kadekops **16.00** Lastetuba* **16.15** Animasarjad **17.30** Buratino tegutseb jälle **18.00** Lassi **18.20** Klumpsud **18.30** Lastetuba **18.45** Kasper ja Emma lood **18.55** Väike printsess **19.05** Sõprade linn **19.20** AK (viipek) **19.30** AK (vk) **20.00** Rakett 69 **20.30** Lasnamäe **20.40** Suletud ring **22.00** Kuritegu* **23.00** Sünge juhtum* **23.55** BFM esitleb lyhikas **00.25** Eesti TOP 7*

etv2

08.30 Seitsmesed uudised* **09.30** Kodu keset linna* **10.00** Kutsuge Cobra 11* **11.00** Mf Joosua puu* **13.30** Kodu keset linna **14.00** Kutsuge Cobra 11* **15.00** Kälimehed **16.00** Kutsuge Cobra 11 **17.00** NCIS kriminalistid **18.00** Perepea **18.30** Simpsonid **19.00** Suure paugu teooria **20.00** Perepea **20.30** Simpsonid **21.00** Kõige naljakamad koduvideod **21.30** Mf Metsik süda **23.40** Puhkus Mehikios **00.55** Suure paugu teooria*

08.15 Punased roosid
09.05

KINNISVARA

Kahekordne maja Tõrvas. Majas garaaž, saun, 5 tuba. Linna vesi ja kanalisatsioon. Tel 513 2544.

Müüa **1toal ahik** krt (24 m², 2. k). Tel 5382 4644.

Müüa **2toal ahik**. krt (1. k, Jaama pst 17). Tel 5568 5119.

Müüa **2toal ahik korter** Tõrvas. Tel 5851 3378.

Müüa **kahetoaline** ahjuküttega korter esimesel korrusel Kaagjärve külas. Hind 1250 €. Tel 5199 9953.

Müüa **väike maja** Valgas Petseri 14 (64 m²). Maja on heas korras ja sis-sekolimiseks vaba. Hind 32 000 €. Lisainfo omanikult tel 528 6404.

Müüa/üürida 3/3 **1toal** keskküttega korter Valgas otse omanikult. Tel 502 9381.

Ostan **maad, metsa**. Tel 511 1666.

OÜ ETEST PR ostab **metsa- ja põl-lumaad**. Tel 504 5215, 514 5215.

LOOMAD

Müüa kaks imearmast Püha Birma **kassipoissi**. Tel 528 0131.

Müüa töölini saksa **lambakoera musta värvi kutsikad** Rakveres. Heade instinktidega, tublid valvurid. Sobivad koeraspordi harrastuseks. Tel 5566 8377, http://www.estrellest.eu/2014/08/estrellest-d-pesakond/.

METSAMATERJAL

Ehitusliku saematerjali müük. Pidevalt suur valik ja soodne hind. Transpordi võimalus. Tel 522 9571.

OÜ OK Mets ostab **raieõigust, metsa-maad, ümarmaterjali**. Ülestöötamine ja transport. Tel 527 8119 ja 503 3379.

Müüa **lõhutud küttepuid**, 50 cm, metsakuiv. Hind koos kohaleveoga 25 € ruum. Tel 5199 9953.

TÖÖ

Autopesula pakub **tööd Tallinnas** (elamispinna võimalus). Tel 507 2262.

Siiras kaastunne Katrini perele kalli isa

UNO PIIRI

kaotuse puhul.

Mooni kollektiiv

Otsin **hooldusabilist** vanemale naisele paariks tunniks päevas. Kiire! Tel 5830 7788.

OÜ Ökopesa otsib **töödejuhatajat ja brigaadi juhti**. Vajalik B-kat, eelnev metsatöö kogemus, võõrkeelte oskus, ausus, töötahe. Kohustused: töö organiseerimine, tööliste ja klientidega suhtlus. Küsi lisa. CV saata triin@okopesa.ee, tel 5557 0798.

Pakume tööd **CE-kat veoautojuhile** (25 meetrised autod-täispära). Töö vahetustega, 2 nädalat tööl, 1 nädal kodus. Abiks varasem töökogemus pool- ja/või täishaakel ja eesti keele oskus. Kasuks tulevad: kohusetunne, ausus, lojaalsus. Stabiilne töö Soome-Rootsi vahel. Korralik tehnika ja palju tööd. Tel 5340 0065.

Pakun tööd **CE-kategooria autojuhile** suunaga Saksamaa. Tel 507 3966.

Seafarm Jõgevamaal võtab tööle **farmitöölise**. Elamispinna võimalus. Tasu 1000 €. Info E-R tel 5348 9538 või email: markilo@markilo.ee.

Tootmisettevõtte Puidu Taavet OÜ Patkülas Helme vallas võtab tööle saematerjali **järkaja-staabeldaja**. Vajadusel väljaõpe kohapeal. Tel 5305 5061.

PÕLLUNDUS

Ostan **vene ratastraktorid** ja nende **varuosad**, mootorid, rehvid, tõstukid, sõnnikulaotajad. Tel 5609 6431.

SÕIDUKID

Autote kokkuost. Tel 553 3060.

Müüa **SUZUKI BALENO**, 1999. a, 1,6 l, 71 kW, bensiin ja VAZ 2103, 1979. a. Autod sõidukorras, ül + kindl olemas. Tel 505 6141.

Müüa **VAZ-2107** (1995). Tel 5606 4900.

Müüa **VW Golf-3** (1994). Tel 5683 4524.

Ostan **Opel Vectra**, 90.-95. a, ben, sõitev/seisev. Tel. 552 4347.

TEADE

Ajavahemikul 22.09.–29.09. 2014 on seoses ehitustöödega liiklus ajutiselt suletud ning ümber suunatud riigimaanteel nr 69 Võru–Kuigatsi–Tõrva 35,052. km asuval Sarapuu sillal.

TEENUS

Ennustusliin 900 2202 (tariif 1€/min).

Kaardid ennustavad. Tel 900 1727, 24H, h.1,09 €/min.

Kaevetööd 22t roomikekskavaatori-ga. Tel 5616 1298.

Tuul puude ladvus tasa kiigub, me vaikes leinas langetame pea...

Südamlik kaastunne Reinule perega kalli isa ja vanaisa

HEITI-HELDUR KASEPUU

kaotuse puhul.

Emeksen OÜ kollektiiv

Kaevetööd 3,2t ekskavaatoriga, tel 511 5786.

Ahjud, pliidad, kaminad. www.ahju-keskus.ee, tel 524 6837.

Kaevetööd. Vee- ja kanal.torude ehi-tus. Septikute müük. Tel 5556 4441.

Kaevude puhastus, vannitubade remont, san tehnilised tööd, torustike ehitus. Tel 5813 5496.

Kanalisatsiooni- ja veetorustike ehitus. Kaevetööd. Saabunud on soodsad ajad ehitada maamajapi-damistes vee- ja reoveesüsteeme, sest hinnad on odavad, järjekorrad lühikesed, tehtud tööle garantii pikk. Olemas MTR registreeringud. Küsi julgesti! Tel 5814 5117.

OÜ Semt teostab kortermajade soojustamist, katuse- ja üldehitustöid. Plekksepatööd. Tel 506 2377, www.semt.ee

Puurkaevude rajamine ja puhastami-ne. **Vee- ja kanalisatsioonitorustike**, septikute ja süvaveepumpade paigal-dus. Tel 502 1279, 526 9604, www.puurkaevumeistrid.ee

Rakke- ja puurkaevude puhastus, remont ja desinfitseerimine. Veetras-side ehitus, septikute paigaldus. Tel 5897 3811.

Rakkekaevude kaevamine, puhas-tamine ja remont. Tel 557 4792.

Rakkekaevude kaevamine, puhas-tus ja remont. Tel 5638 1774.

Salvkaevude kaevamine, hooldus, remont. Tel 5569 6596.

Salvkaevude kaevamine, puhastami-ne, remont. Tel 5672 7555.

Soodsad viisateenused Venemaale. OÜ Vaatevinkel, tel 662 1978, www.vaatevinkel.ee

Soojuspumpade müük, paigaldus ja hooldus. Tel 5191 9779.

Soojustamine puistevillaga. Tel 5665 0604, 502 0066.

Tantsumuusika ühemehebandilt iga-le eale. Öhtu juhtimine. Tel 514 9885.

Teemantpuurimine. Tel 5668 9845, www.teemantpuur.eu

Tänavakivide müük ja paigaldus. Tel 5457 7492.

Tänavakivide müük ja paigaldus. Garantii. Tel 5690 0444.

Veo- ja kolimisteenus. Linnas 6 €, linnast väljas 0,40 €/km. Vajadusel haagis. Tel 5909 0312.

Öhtujuht, tantsumuusika. Tel 523 8481.

Müüa **ehituslaudu ja prusse**, hind al 150 €/tm. Tel 508 3045.

Saamehed ja väljavedajad teostavad **metsalõikust** (kompleks). Tel 510 7092.

Soodsalt auto **kere- ja värvitööd**. Lisaks vahatamine ja poleerimine. Tel 5607 7520.

Südamlik kaastunne Helle Veesaare perele kalli isa, vanaisa ja äia

HEITI-HELDURI

kaotuse puhul.

Ene, Laine, Endel ja Aare perega

Südamlik kaastunne Astale ja tütardele perelega kalli

ERICH ALUSAARE

surma puhul.

Ilmar ja Kersti

Süstime seinad soojaks hingava **TER-MOVAHUGA**. Soojustuskogemused alates aastast 2007 (ligi 2000 objekti Eestis), JÄRELMAKSUVÕIMALUS! www.therm.ee, info@therm.ee, +372 5660 6010.

Teostame **katuse-, fassaadi-, üld-ehitus- ja remonditöid**. OÜ VIIMVAL, tel 5554 7996.

MÜÜK

ELUSKANADE LÕPUMÜÜK! Linnu talu müüb Valgamaal Tagulas aasta munenud Hy-Line tõugu pruune ja valgeid munakanu 1 €/tk E-P kl 8-14. Tel 503 1485, 501 7500.

Kuivad kütteklotsid lahtiselt ja paki-tult, **kaminapuud, turba- ja puitbri-kett, pellet**. Vedu. Tel 506 8501.

Kuiv lepp (50 cm). Tel 528 6403.

Lõhutud poolkuiv ja toores lepp. Tel 5354 2420.

Metsakuiv küttepuu 25 €/m³. Tel 511 3549.

OÜ Sanlind müüb iga päev kl 8-15 Sangaste kanalast aasta munenud **kanu** hinnaga 1 €/tk. Tel 509 8640.

Sauna- ja suitsuahjud, kaminad, pliidad ja boilerid. Tel 505 4355.

Müüa **freesasfalti** 23 €/tonn ehk 5 €/m². Tel 502 1890.

Müüa **garaaž**. Tel 5622 3746.

Müüa **kamina-, pliidad ja kütteklot-se võrgus**. H al 1,50 €. Tel 528 6403.

Müüa **kruusa, killustikku, mulda**. Tel 517 4609.

Müüa **kuivad kütteklotsid** 45 l võrk-kottides, 1.30 € kott. Tel 5859 2632.

Müüa **kuivad kütteklotsid** 45-l võrk-kottides. Hind 1.40 € kott. Tel 5801 5192.

Müüa **kuivi pakitud kütteklotse ja kaminapuud, pelletteid ning puit- ja turbabriketti alusel**. Vedu tasuta. Tel 433 3130, 523 8503.

Müüa **küttepuid**. Tel 552 0811.

Müüa **liiva, kruusa, killustikku** (4 t). Tel 527 9707.

Müüa **lõhutud lepaküttepuid** (30 cm, 40 cm, 50 cm), hind al 28 €/rm. Tel 508 3045.

Müüa **põranda-, voodri- ja ehitus-laudu**. Erinevad laiused. Vedu tasuta. Tel 506 4651.

Müüa **saematerjali. Voodri-, põran-da- ja terrassilauda**. Trans. võima-lus. Tel 525 8911.

Müüa **sõnnikut ja mulda**. Tel 5333 3315.

Müüa **voodri- ja põrandalaudu, krunditud välisvoodrilaudu**. Vedu tasuta. Tel 503 1859.

Müüa soodsa hinnaga **talusealiha**. Tel 505 9151 või 5354 3002.

Müüa vana **hobuvanker**, uus **koera-kuut**, el. **saunakeris** 8 kW, **mootor-ratas** Minsk. Tel 5668 9928.

Meie siiras kaastunne Heldiale ja lastele perelega abikaasa, isa ja vanaisa

HEITI KASEPUU

kaotuse puhul.

Vidrike küla elanikud

Puhka rahu, hea ja abivalmis naabrimees

HEITI-HELDUR KASEPUU

Mälestame ja avaldame kaastunnet abikaasale, lastele ja õdedele perelega.

Vilma, Eha, Volli, Jana, Margus

Metsakinnistute ja raie ost (sobivad ka osaliselt raiutud ja hüpoteegiga koormatud metsakinnistud) Aitame metsakavade koostamisel ja paberite vormistamisel

Tel 525 9788 • harry@grundar.ee faks 443 0376 • Tehnika 15, Paikuse

Ostame metsakinnistuid

OÜ Sõdra Metsad Merivälja tee 1, 11911 Tallinn Tel 516 3569 Fax 609 8055 e-mail taavi.mullerson@sodra.ee

- Ostame **METSAKINNISTUID**, ka raiutud ja hüpoteegiga
- Ostame **PÖLLUMAAD**

Küsi hinda! Teeme pakkumise!

PAPINIIDU 5, SILLAKESKUS, 80010 PÄRNU, Tel 447 7900, 528 5263, faks 447 7903, info@metsagrupp.ee

KUULUTA VALGAMAALASES! Kuulutuste tähemärgi hind on vaid **2 senti!**

Kasutatud asjade müügikuulutuse tähemärgi hind on vaid **1 sent ja pildi lisamine TASUTA!**

Kuulutusi võetakse vastu E–R 9–17 Valgamaalase toimetuses Vabaduse 38, II korrus või www.valgamaalane.ee. Info telefonil 766 1960.

Müügil **turba- ja puitbrikett**. Tel 766 9331, www.silvaagro.ee

Müüa **kütteklotsid** (5-50 cm, hind: 6 rm/145 €). Tel 508 3045.

Müüa **lõhutud küttepuid** koos veoga. Tel 5346 9536.

Silva Kodukaupades müügil lillesibu-lad ja sügisväetised. Tel 766 9331, www.silvaagro.ee

Soodsalt kartul ja **kaminapuud** võrgus. Vedu tasuta. Tel 5620 8897.

OST

Ostan **metsa ja maad** kuni 12 000 €/ha. Tel 5886 0050.

Ostan **okaspuupalke** kuni 78 €/tm. Tel 5886 0050.

KASUTATUD ASJAD

Müüa **jalaga õmblusmasin** Podolsk kapis ja kaks lahtikäivat ümmargust lauda. Tel 502 9607.

Südamlik kaastunne Annelile armsa ema

SIRJE ZIRKI

kaotuse puhul.

Endised töökaaslased Hummulist

ostame **METSA-KINNISTUID**

üle Eesti: tel 507 2544 www.erametsa.ee

Raieõiguste ja metsakinnistute ost. Tel 517 4303, argo@renlog.ee, www.renlog.ee

KUULUTA VALGAMAALASES! Kuulutuste tähemärgi hind on vaid **2 senti!**

Kasutatud asjade müügikuulutuse tähemärgi hind on vaid **1 sent ja pildi lisamine TASUTA!**

Kuulutusi võetakse vastu E–R 9–17 Valgamaalase toimetuses Vabaduse 38, II korrus või www.valgamaalane.ee. Info telefonil 766 1960.

Ostan **merevaigust kaelakee** ja muid vanu **ehteid, kellasid** ja palju muud. Maksan teie soovitud hinna. Alati aus asjaajamine ja aitan ka hinnata. Tel 5872 5458.

Ostan **veneaegseid** esemeid: raama-tuid, postkaarte, kellasid, rinnamärke, rahasid, mänguasju, mööblit, lampe-valgusteid, fotoaparaadi, raadio ja palju muud. Kõik vana huvitab! Tel 5845 5341.

Ostan **õunapurustaja ja -pressi**, või-vad vajada remonti. Tel 5679 6943.

Ostan vanaaegse **uhmri, aisakella, päsmeri ja õlilambi**. Võib pakkuda ka muid vanaaegseid esemeid. Tel 517 4050.

LIGNATOR mets.ee

Teeni oma metsast tulu

mob 508 9402 tel 766 8056

Valgamaalane *Järve Valgamaa loeb!*

Maakonnalehe Valgamaalane juured ulatuvad 1907. aasta jaanuari, kui ilmus lehe eelkäija Sõna. Leht on aja jooksul korduvalt nime vahetanud ning alates aastast 1988 kannab nime Valgamaalane. Ajaga koos arenedes olemes tänaseks Valgamaa uudiste ja arvamuste sõltumatu vahendajad, kommenteerijad ning analüüsijad nii paberis kui ka digilehes.

Otsime oma meeskonda

REPORTERIT

Eeldame

- head kirjutamisoskust
- pingetaluvust
- head suhtlemisoskust
- laia silmaringi

Pakume

- meeldivat töökollektiivi
- häid töötingimusi
- konkurentsivõimelist palka
- lisahüvesid

CV koos motivatsioonikirjaga palume saata 12. oktoobriks 2014 aadressil sirli.homu@valgamaalane.ee. Info tel 508 9403.

Ühinenud Ajalehed
Elu on kohalik

Ühinenud Ajalehed AS on meediaettevõtte, mille põhitegevuseks on suuremate Eesti maakonnalehtede – Pärnu Postimees, Sakala, Virumaa Teataja, Järva Teataja ja Valgamaalane – väljaandmine.

Ühinenud Ajalehed AS kuulub meediakontserni Eesti Meedia.

Ettevõtte Valgas Valli 34a müüb soodsa hinnaga

- tabletitud veepehmendussoola (0,20 €/kg)
- kaaliumpermanganaati (5,70 €/kg).

Hindadele lisandub käibemaks.

Veovõimalus üle Eesti (lisandub kokkuleppeline kohaletoomise tasu).

Lisaks suur valik kemikaale ja veetöötlusseadmeid.

Küsi hinnapakumist! Info info@gersamia.ee, 526 8498, 5656 8622.

Ehre OÜ teeb
kõiki ehitustöid,
nii sise- kui ka välistöid

Talvel hinnad soodsamad!

Vaata lähemalt meie kodulehelt
www.ehre.ee • Tel 5598 7873

www.volkswagen.ee

MAN 18 968€
DSG 22 658€

Teistest kõrgelt üle.

Erimudel Tiguan **EXTRA** on kohal.

Nüüd saad endale soetada mugava ning ruumika Tiguan'i erimudeli eriti hea hinnaga!

Ei mingit tellimist ega ootamist, auto kohe kätte ja sõit võib alata.

Rikkaliku varustusega Tiguan Extra

- Parkimisandurid ja „Park Assist“
- Kiirusehoidik
- Toonitud klaasid
- Elektrooniline kliimaseade
- Talvepakett (esiistmete soojendus, esiklaasi pesurite soojendus)

Møller Auto Viljandi

Tallinna mnt. 45, Viljandi 71008, Tel 435 5340

Scandinavian Furniture OÜ pakub tööd 110 inimesele ja on üks Tõrva suurimaid mööblitootmisettevõtteid. Oleme tegutsenud üle viie aasta. Meie toodang eksporditakse Soome, Rootsi, Suurbritanniasse ja Hollandisse. Ettevõttes on käsil rekonstrueerimine, mille edukaks täideviimiseks otsime oma meeskonda inimesi, kes soovivad anda oma panuse uue visiooni elluviimisel. Moodustame meeskonda, kellel on võime näha tulevikupotentsiaali ning kes säilitavad positiivset mõtlemist ja suhtumist eesmärkide realiseerimisel. Usume siiralt, et meie edu aluseks on andekad ja töökad inimesed!

Scandinavian Furniture OÜ võtab tööle

LAOTÖÖLISE-KOMPLEKTEERIJAJA

Töö sisu:

- kaupade komplekteerimine vastavalt tellimustele
- kaupade väljastamine
- kaupade vastuvõtmine, ladustamine
- laokaupade eest vastutamine ning lao üldine korrashoid

Vajalikud oskused ja teadmised:

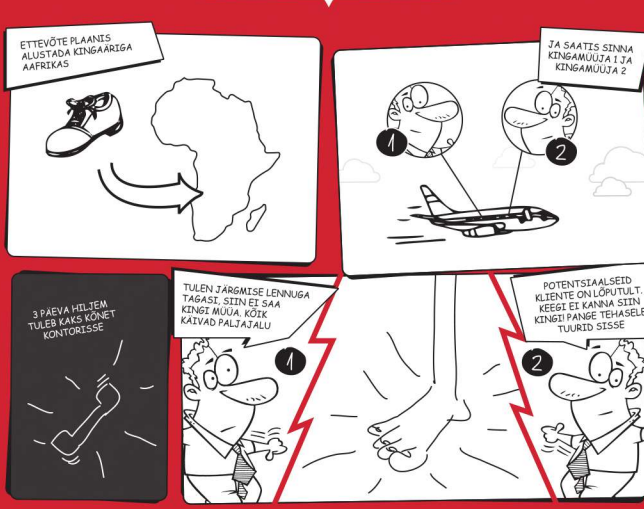
- positiivsus, iseseisvus, täpsus
- vastutustunne ja meeskonnatöö valmidus
- füüsilise vastupidavus
- töö sobib mehele

Ettevõtte pakub:

- nooruslikku, sõbralikku ja toetavat kollektiivi
- huvitavat ja intensiivset täiskohaga tööd Tõrvas
- kindlat ja konkurentsivõimelist töötasu

Kandideerimiseks saata CV ja kaaskiri e-postile too@scf.ee hiljemalt 8.10.2014

KONTAKTIKESKUS KOOSTÖÖ: TELE2

Kui oled **Kingamüüja 2** suhtumisega, siis võib sinus peituda müügistaar ja soovime sinust kohe kuulda!

Otsime koostööd Tele2-ga
Valga kontorisse tulevasti

MÜÜGISTAARE

Sinult ootame: ✓ Pealehakkamist ✓ Positiivset suhtumist ✓ Kohusetundlikkust ✓ Tahet areneda ja õppida	Meie pakume: + Professionaalseid müügikoolitusi + Väga head palka väga head tulemuste eest + Töökat ja rõõmsameelset keskkonda + Motiveerivaid müüginäidiseid
--	--

Kandideeri läbi CV Keskuse või saada oma CV "personal@kontaktikeskus.ee"

Lisainformatsiooni küsi Eelika Uibopuu-lt telefonil 5146 587

OÜ Kontaktikeskus on Eesti turul pikalt tegutsenud kõnekeskus. Tegeleme oskusliku otsemüügiga telefoni teel. Meie kontorid on Tallinnas, Haapsalus, Paldiskis, Pärnus, Jõhvis, Valgas, Võrus ja Põlvas.

Eesti Töötukassa

Leia töö Eestis või Euroopas

LIIVIMAA TÖÖMESS

27. septembril 2014 kell 9-14
Valga Kultuuri- ja Huvialakeskuses (Kesk 1, Valga)

- Töövõimalused Eestis ja Euroopas
- Tööpakkumised otse tööandjaltelt
- Töötukassa teenuste tutvustus
- Töösuhete ja ettevõtlusega seotud info töötukassa partneritelt

15501
Töötukassa infotelefon

www.toomess.ee

Töömess on tasuta – tule ja osale!